ЗВЯЗДА

18 сакавіка 1998 г. серада, №№ 62 — 63 (23413 — 23414)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● кошт 3000 рублёў

САМІТ У МАСКВЕ АДКЛАДВАЕЦЦА Ў СУВЯЗІ З ХВАРОБАЙ БАРЫСА ЕЛЬЦЫНА

Пасяджэнне Савета кіраўнікоў дзяржаў Садружнасці, якое павінна было адбыцца 19 сакавіка ў Маскве, адмяняецца ў сувязі з хваробай прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына.

Як стала вядома карэспандэнту БЕЛТА, па гэтай жа прычыне адкладзена сустрэча кіраўнікоў дзяржаў—удзельніц мытнага саюза, намечаная на 18 сакавіка.

ПРЭЗІДЭНТЫ БЕЛАРУСІ І УКРАІНЫ ВЫКАЗАЛІСЯ ЗА ДАЛЕЙШАЕ ПАГЛЫБЛЕННЕ ДВУХБАКОВАГА СУПРАЦОЎНІЦТВА

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка 16 сакавіка правёў тэлефонную размову з кіраўніком Украіны Леанідам Кучмам.

Прэзідэнты абмеркавалі пытанні, якія датычаць двухбаковага супрацоўніцтва і, у прыватнасці, на рэгіянальным узроўні. Яны адзначылі неабходнасць далейшага паглыблення ўзаемавыгадных эканамічных кантактаў паміж Украінай і Рэспублікай Беларусь.

ДІНАЎ-Укрінформ-БЕЛТА.

УРАД АБМЕРКАВАЎ ГАЛОЎНЫЯ НАПРАМКІ ФІНАНСАВАЙ СТАБІЛІЗАЦЫІ

Канкрэтныя меры па фінансавай стабілізацыі і прадухіленню неабгрунтаванага павышэння цэн на прамысловую прадукцыю, спажывецкія тавары і платныя паслугі насельніцтву былі разгледжаны 17 сакавіка на нечарговым пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў Беларусі.

«Узніклая крызісная сітуацыя на фінансава-валютным рынку, якая адмоўна адбілася на эканамічным стане краіны, наносіць сур'ёзны ўрон дзяржаве, — адзначыў на пасяджэнні прэм'ер-міністр рэспублікі Сяргей Лінг. — [illegible]». Сітуацыя, што склалася ў эканоміцы рэспублікі, [illegible] не толькі на імпартныя тавары, але і на некаторыя айчынныя. [illegible] напрамкі дзейнасці Нацбанка і Ўрада па стабілізацыі курса беларускага рубля і [illegible] задач, пастаўленых перад урадам краіны.

«Нельга страчваць ніводнага дня, — сказаў Сяргей Лінг. — Мы павінны скарачаць затраты, змяншаць імпарт, павялічваць экспарт, наводзіць парадак у плацежнай сістэме». Сваю пазіцыю адносна палепшэння фінансава-эканамічнай і грашова-валютнай сітуацыі ў краіне выклалі на пасяджэнні старшыня праўлення Нацбанка Геннадзь Алейнікаў, міністр эканомікі Уладзімір Шымаў і кіраўнікі іншых міністэрстваў і ведамстваў.

Па выніках пасяджэння Прэзідыума Савета Міністраў прыняты шэраг рашэнняў, накіраваных на стрымліванне цэн і стабілізацыю курса беларускага рубля.

Тэрэза ХАЦІНА, БЕЛТА.

АЛЯКСАНДР ЛУКАШЭНКА ВЫСОКА АЦАНІЎ НАМАГАННІ БЕЛАРУСКІХ ВЫТВОРЦАЎ ТАВАРАЎ МЕДЫЦЫНСКАГА ПРЫЗНАЧЭННЯ

Адной з характэрных асаблівасцяў 5-й міжнароднай спецыялізаванай выстаўкі «Беларусь-Медыка-98» стала незвычайна шырокае прадстаўніцтва беларускіх прадпрыемстваў і фірмаў. Менавіта іх прадукцыя зацікавіла прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнку, які наведаў выстаўку ў дзень яе адкрыцця — 17 сакавіка.

У мінулым годзе рост вытворчасці медыкаментаў у Беларусі павялічыўся больш чым у два разы, а спіс айчынных лекавых прэпаратаў папоўніў сорак новых. Павялічылася і колькасць беларускіх вытворцаў лекавых прэпаратаў і медабсталявання: калі два гады таму іх было 40, то цяпер — 65. [illegible]

Падтрымка айчынных вытворцаў тавараў медыцынскага прызначэння [illegible]. У выстаўцы ўдзельнічаюць звыш 200 фірмаў з 29 краін. На беларускіх стэндах прадстаўлены практычна ўвесь спектр медыцынскай прадукцыі, якая выпускаецца ў нас: лекавыя прэпараты, стаматалагічныя ўстаноўкі, медыцынскі інструментарый, лабараторнае абсталяванне, лазерная медтэхніка, абсталяванне для ультрагукавой дыягностыкі і многае іншае.

Аляксандр Лукашэнка высока ацаніў многія айчынныя распрацоўкі, якія часта не ўступаюць замежным аналагам [illegible]. Зразумела, яны маюць попыт і за межамі нашай рэспублікі. [illegible]

Аксана ПІВАВАР, БЕЛТА.

КРЫМІНАЛ, ЗДАРЭННІ

У ГЛУСКІМ РАЁНЕ «РВАНУЛА» НАФТАПРАВОД...

[illegible] жыхары вёскі Засліца, што ў Глускім раёне, [illegible] нафтаправода. [illegible] Плошча, па якой разлілося паліва, склала каля 1 гектара. Матэрыяльны ўрон, нанесены аварыяй, пакуль не ацэнены.

Як удалося ўдакладніць карэспандэнту газеты ў МУС, тэрміновая меры былі прыняты пасля та-[illegible]

... А Ў АСІПОВІЧАХ УЗАРВАЛІ БАР

А вось у Асіповічах «ЧП», якое адбылося каля трох гадзін ночы ў панядзелак, — не што іншае, як справа рук чалавечых. Там у мясцовай гасцініцы, дакладней у кактэйль-бары, прагучаў моцны выбух. Бар належыць мясцовай прыватнай прадпрымальніцы, і не выключана, што менавіта ёй прызначалася папярэджанне невядомых, якія такім чынам вырашылі нагадаць аб сабе жанчыне. Як мяркуюць эксперты, пад металічныя дзверы бара было падкладзена прыблізна каля 200 грамаў толу. Да таго ж на месцы выбуху знойдзены 4 кавалкі вогнеправоднага шнура. На шчасце, час, у які прагрымеў выбух, быў позні, і пацярпелых няма. Аднак у выніку выбуху пашкоджаны дзверы і павыляталі шыбы ў вокнах бара, а таксама ў гасцініцы. Пошукам «бамбістаў» зараз і займаецца міліцыя.

Ігар ГРЫШЫН.

П'ЯНЫ ХЛОПЕЦ ЗГВАЛТАВАЎ ДЗІЦЯ

У мінулую суботу дзяжурны доктар Чавускай раённай бальніцы паведаміў у аддзяленне міліцыі аб надзвычайным здарэнні: з вёскі Каменка ў бальніцу паступіла дзяўчынка ва ўзросце тры з паловай гады з прыметамі... згвалтавання. Супрацоўнікі РАУС хутка ўстанавілі асобу гвалтаўніка. Ім аказаўся непаўналетні хлопец, навучэнец Мсціслаўскага ГПТВ-92, які прыехаў пагасцяваць у родную вёску. Пасля алкагольнага «допінгу» ён вырашыў наведаць у калгасным інтэрнаце сваю знаёмую. Саму жанчыну «візіцёр» у пакоі не застаў, затое там знаходзілася яе маленькая дачка...

Міліцыя затрымала хлопца, які ўчыніў такое зверства над дзіцем, і ўзбудзіла па факту крымінальную справу.

Ілона ІВАНОВА.

КУРСЫ АБМЕНУ НАЯЎНЫХ ВАЛЮТ У КАМЕРЦЫЙНЫХ БАНКАХ І АФІЦЫЙНЫ КУРС, УСТАНОЎЛЕНЫ НАЦЫЯНАЛЬНЫМ БАНКАМ НА 17 САКАВІКА 1998 г. (па стану на 15.00)

Назва банка	USD		DM		RUR		Тэлефон для даведак
	Купля	Продаж	Купля	Продаж	Купля	Продаж	
Мінск (0-17)							
Беларускі банк развіцця*	46900	47000	27000	29000	8000	9000	220-9820
ААТ «Белгазпрамбанк»	46500	47000	25300	25800	7550	7750	258-9649
Нацыянальны банк РБ (курс для безнаяўных разлікаў)	33340.00		18324.72		5490.00		Курс на 18.03.1998
Цэнтрабанк Расіі	6.0910		3.3541		10000 BLR - 1.0115		

* Каціруецца ўкраінская грыўня.

На працягу дня ўстаноўленыя курсы могуць мяняцца, курсы галаўнога ўпраўлення банка могуць неістотна адрозніваццa ад курсаў, устаноўленых у абменных пунктах. Інфармацыя атрымана ад галоўных упраўленняў негандлёвых аперацый адпаведных банкаў.

Агенцтва ГРАЎЦОВА.

пазабіржавы міжбанкаўскі курс	59500	60500	32721	33280	9800	9966	

Аляксандр Лукашэнка аб «Славянскім базары»

17 сакавіка Прэзідэнт Беларусі А. Лукашэнка прыняў членаў аргкамітэта Міжнароднага фестывалю «Славянскі базар у Віцебску». Прэзідэнт выказаў свае адносіны да скандалу, звязанага з расколам гэтага фестывалю на два асобныя. А. Лукашэнка зазначыў, што спакойна адносіцца да ўсёй шуміхі вакол гэтага скандалу і выступае за тое, каб адкінуць ад фестывалю «усякага роду сумніўных асоб». Прэзідэнт выступіў за тое, каб захаваць «гэтае вялікае дзейства». Яго ў гэтым падтрымалі кіраўнікі Расіі і Украіны.

— Узнікла ідэя «Славянскі базар» забраць з Віцебска і пусціць яго ў падарожжа па рэспубліках былога СССР. Магчыма, гэта на першы погляд і прывабная ідэя, але мы ведаем, колькі было такіх фестываляў, якія пусцілі ў плаванне, і яны зніклі, — зазначыў Аляксандр Лукашэнка. — У Віцебску для яго ў свой час быў створаны цэлы амфітэатр, дзе могуць сабрацца да 5 тысяч чалавек, там ужо ёсць традыцыі, звычкі. Увесь горад, уся рэспубліка ды і Расія жывуць гэтым фестывалем, таму галоўнай задачай лічу захаваць «Славянскі базар» у Віцебску.

Гэты фестываль будзе дзяржаўным, часткова ён будзе фінансавацца з бюджэту Саюза Беларусі і Расіі. Па словах А. Лукашэнкі, актыўны ўдзел у арганізацыі фестывалю прыме і Украіна. 30 краін падалі заяўкі на ўдзел.

— Ніякіх камерсантаў! Тры славянскія дзяржавы сёння здольныя забяспечыць гэта вялікае дзейства. Гэта дзяржаўны набытак Беларусі, Расіі і Украіны. Тры прэзідэнты, тры кіраўнікі ўрадаў, — мы «Славянскі базар» у гэтым годзе захаваем, гэта справа нашага гонару.

Валер КАЛІНОЎСКІ.

МЫ МОЖАМ РЭКІ ПАВЯРНУЦЬ,

або Чаму ў Давыд-Гарадку «плаваюць» тыя, хто «плаваць» не павінен?

Каб чытачу была больш зразумелай сутнасць сённяшняй праблемы, гісторыю гэтую, мабыць, трэба пачаць здалёк. З таго самага моманту, калі на берагах Гарыні быў заснаваны старажытны Давыд-Гарадок. Спрадвеку яго жыхары пакутавалі ад такога сімбіёзу. Кожную вясну наравістая рака прыносіла жыхарам мястэчка нямала бяды. Добра яшчэ калі ў бясснежныя зімы вада толькі падыходзіла да ганкаў хат (да гэтага гарадчукі прывыклі з цягам часу), але бывалі і гады, калі рака змывала цэлыя дамы, зносіла па цячэнню жывёлу, стагі сена і кастры дроў, іншае сялянскае дабро. Пра самыя жудасныя і спусташальныя паводкі на Палессі «Звязда» зусім нядаўна падрабязна расказвала.

Толькі ў пачатку 80-х на праблемы мясцовых палешукоў звярнулі ўвагу на самым высокім ўзроўні і ўсур'ёз загаварылі пра паратунак ад стыхіі. Машэраў, які прылятаў на Століншчыну ў 1979 годзе падчас адной з самых моцных паводак, быў нямала здзіўлены і прапанаваў любымі сродкамі абараніць правабярэжжа Гарыні. Хутка па яго загаду пачаліся праектныя работы: у выніку быў распрацаваны план, які можна назваць глабальным не толькі ў раённым маштабе. Гарынь планавалася пусціць у абход Давыд-Гарадка па штучным рэчышчы, на працягу некалькіх дзесяткаў кіламетраў узяўшы яе з двух бакоў «у клешчы» шматметровымі дамбамі. Старое рэчышча прапанавана было перасыпаць з двух бакоў, паставіўшы на ўваходзе шлюзы, а на выхадзе — шлюзы разам з вадакачкай (каб улетку вада не застойвалася).

І праект амаль цалкам быў рэалізаваны: да пачатку 90-х гадоў рака змяніла накірунак, а з яе дна на бераг былі падняты тысячы тон пяску. Цяпер жыхары Давыд-Гарадка і навакольных вёсак адчувалі сябе за пясчаной заслонай, нібы за каменнай сцяной. Яны маглі больш не хвалявацца за свае жыцці, хаты, падвалы, за сваю гаспадарку. Штогодняя навала адышла. Дамба нават вытрымала паводку ў 1996 годзе, калі ўзровень вады ў Гарыні перавысіў адзнаку 1979 года.

Але ад чалавечай абыякавасці, халатнасці і бюракратызму, як высветлілася, не здольны ўратаваць нават высачэзныя дамбы. Вада гэтай вясной па мясцовых мерках была невялікай: Гарынь змагла толькі выйсці з берагоў і дабрацца да пясчанага насыпу. Але, як ні дзіўна, сёлета ў Давыд-Гарадку падтапіла больш як паўсотні жылых дамоў, заліло тэрыторыю мясцовага электрамеханічнага завода. Такога за апошнія гады не было.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

ПРЭЗІДЭНТ ВЫКАЗАЎСЯ ПА САМЫХ АКТУАЛЬНЫХ ПЫТАННЯХ

17 сакавіка пасля сустрэчы з аргкамітэтам «Славянскага базара ў Віцебску» Аляксандр Лукашэнка сустрэўся з журналістамі і адказаў на самыя актуальныя пытанні гэтых дзён. «Звязда» прапануе яго адказы з некаторымі скарачэннямі.

Аб абвале курсу нацыянальнай валюты

— На працягу паўтара сутак на гэты конт не было ніякай маёй рэакцыі. Я не хацеў спяшацца, хацеў разабрацца, што адбылося. Але чыста эмацыянальна разумеў, што як прэзідэнта няма на месцы, абавязкова тут штосьці спрабуюць зрабіць. А паколькі вельмі цяжка дэстабілізаваць сітуацыю праз людзей напярэдадні «Вясны-98», якую рыхтуе наша празаходняя апазіцыя, то пачалі спрабаваць зрабіць гэта праз фінансы, праз эканоміку. Мы гэтага чакалі, таму я даручыў на працягу сутак Савету бяспекі і іншым структурам далажыць, што ж адбылося. Павінен вам сказаць, што абвал беларускага рубля адбыўся не ў Беларусі, як сцвярджаюць некаторыя вышэйшыя чыноўнікі Расіі, абвал гэтага курса адбыўся на маскоўскім валютным рынку. Ланцужок вельмі просты. Тут банкіры баяцца гэта зрабіць, бо пакаранне будзе неадкладным. Спланавана было так, што абвальваецца беларускі рубель на маскоўскай біржы, а паколькі ў нас вялікі экспарт у Расію і імпарт адтуль, таму нашых грошай там дастаткова, і там пачалі па нізкаму курсу каціраваць наш рубель. Следам пайшлі нашы беларускія банкіры. Трэці этап — абвал цэн па многіх прадуктах, што павінна было выклікаць нездаволенасць у Беларусі. Скажыце, якая сёння была неабходнасць у падаражанні тых жа малочных прадуктаў? Калі б гэта адбылося ў снежні-студзені, калі малака менш, тады іншая справа. Але ж цяпер малака атрымліваецца ў тры разы болей, чым у снежні, і цэны павінны паніжацца, паколькі больш тавару... Значыць, гэта камусьці патрэбна. Калі мне паклалі даклад аб тым, хто гэта рабіў, якія банкі, якія людзі за гэтым стаяць, адразу пасля гэтага з'явілася мая рэзка негатыўная рэакцыя. Учора, 16 сакавіка, адбыліся мае закрытыя кансультацыі з членамі ўрада, Саветам бяспекі, Нацыянальным банкам і іншымі структурамі. Размова была самай жорсткай: альбо вы выходзіце на ўзровень таго, што было на пачатку месяца, у тым ліку па курсу рубля, і галоўнае па цэнах, альбо многіх з вас не будзе ні ва ўрадзе, ні ў Камітэце дзяржаўнага кантролю, ні ў Нацыянальным банку. Многіх трэба паставіць на месца. У бліжэйшы час мы вас праінфармуем, як у асобных міністэрствах былі створаны «кармушкі» яшчэ тры-чатыры гады таму і як яны існавалі, «накручваючы» цэны.

Людзям жа я хачу сказаць: не скупляйце па шалёнаму курсу долары, вам давядзецца іх прадаваць па больш нізкаму.

Аб выказваннях Анатоля Чубайса

— Ён граматны эканаміст, але так разважаць, без усякіх лічбаў і падстаў, нават школьнік сабе такога не дазволіць, ну, прынамсі, студэнт эканамічнага факультэта. На якой падставе ён сцвярджае аб тым, што мы напампавалі эканоміку пустымі грашыма? Чаму ён не назваў канкрэтнай сумы? Чаму раптам у гэты момант такі высокапастаўлены чыноўнік вылез на экран і пачаў гаварыць пра беларуска-расійскія адносіны? Што ён, прыхільнік беларуска-расійскага збліжэння? Абсалютна не, хутчэй — наадварот. Калі мне далажылі, якія банкі абвалілі курс, я заявіў, што вельмі сур'ёзна разглядаю магчымасці сустрэчы з прэзідэнтам Расіі і буду з ім гаварыць аб гэтым. Чубайс спужаўся, што факты лягуць на стол прэзідэнта, і яму трэба будзе несці адказнасць, і, відаць, тыя людзі, якіх мы праінфармавалі ў Маскве, яму сказалі: калі ты да гэтага маеш дачыненне, ідзі і тлумач. Чубайс сказаў, што Цэнтрабанк не дасць нам крэдыту, а з бюджэту — магчыма, паглядзім. Але не так, як раздалі 130 мільярдаў. Вы што, Беларусі 130 мільярдаў раздалі? Што, Беларусь што-небудзь атрымала ад валютных фондаў, залатога рэзерву СССР, ад уласнасці за мяжой? Мы нічога не атрымалі, усё засталося ў Маскве. Навошта нас, беларусаў, гэтым папракаць? Мы не просім у Расіі крэдытаў, мы ні ў кога нічога не просім. Тыя крэдыты, якія мы летась атрымалі ад Расіі, мы накіравалі ў Яраслаўль, на вытворчасць рухавікоў «Еўра-3». Мы і без Чубайса разбяромся, што ў Беларусі нам трэба рабіць.

Аб пераносе саміта СНД

— Калі старшыня Савета кіраўнікоў дзяржаў СНД захварэў, то яго замяніць, паводле статутных дакументаў, ніхто не можа. Я магу толькі пажадаць здароўя прэзідэнту Ельцыну. Акрамя таго, хацеў бы падкрэсліць, што калі я паглядзеў дакументы, якія падрыхтаваны да гэтага пасяджэння, мне стала сумна. Магчыма, да канца красавіка ў нас будзе час, каб дапрацаваць і выйсці хаця б з двума пытаннямі, а не з дванаццацю. Але з пытаннямі салднымі, дзе мы прымем рашэнні, пасля якіх і журналісты, і народы зразумеюць, што тут намячаюцца пазітыўныя зрухі.

Аднак сустрэча прэзідэнтаў Беларусі і Расіі, намечаная на 18 сакавіка, пакуль не адменена, яе правядзенне залежыць ад стану здароўя Барыса Ельцына.

Аб «рахунках» Лукашэнкі за мяжой

— Мы дарэмна раздуваем скандалы з «жоўтай» газетай. Я ўдзячны Антановічу за яго выказванні на гэту тэму. Калі вы ведаеце нумары рахункаў, фондаў, сумы, то я вам дам даверанасць, едзьце атрымайце гэтыя грошы і жывіце багата і шчасліва... Няўжо хто-небудзь з вас можа паверыць, што Лукашэнка, якога Захад не пераносіць, можа павезці туды нейкія грошы? Тое самае, што мне заўтра завезці нейкія грошы ў Анэксімбанк у Расіі. А потым цябе возьмуць за глотку — і давай дыктаваць умовы: калі гэтага не зробіш, мы надрукуем твае рахункі... Я такога не хачу. Але хто ў Беларусі паверыць, што ў мяне ёсць нейкія рахункі? Адкуль такія грошы? Я што, мог іх зарабіць? У мяне такая ж жабрацкая зарплата, як і ў іншых, ніжэй нават, чым у некаторых журналістаў. А хто ў Беларусі паверыць, што я нешта ўкраў? Пытанне ў іншым — навошта гэта робіцца? На Лукашэнку пачаўся накат, гавораць, што ён жулік, што нешта ўкраў, гэта робіцца спецыяльна. Патрэбна раскруціць і «Вясну-98» у Мінску, і дэстабілізаваць абстаноўку настолькі, каб у 1999 годзе прымусіць прэзідэнта, у парушэнне Канстытуцыі, пайсці на выбары і парламенцкія, і прэзідэнцкія. Таму і пачалася атака на прэзідэнта па ўсіх накірунках. Асабіста на прэзідэнта, каб запэцкаць яго перад народам, з другога боку — гэтыя курсы, фінансавыя праблемы, і трэцяе — на Захадзе, куды пастаянна ездзіць наша апазіцыя.

Аб фінансаванні апазіцыі

— За чый кошт апазіцыя курсіруе на Захадзе? Памятаеце, усе адмахваліся ад 32 мільёнаў. Зусім нядаўна я атрымаў інфармацыю, што сёння ў рэгіёнах праграма апазіцыі ўжо фінансуецца. Запрацавалі народныя універсітэты, дзе выкладаюць вялікія апазіцыянеры, якія маюць за гэта прыстойную зарплату. Нядаўна па лініі TASIS 5 мільёнаў ЭКЮ, гэта каля сямі мільёнаў долараў, накіравана ў Беларусь толькі на фінансаванне апазіцыі, апазіцыйнай прэсы, апазіцыйных вучоных, падбіраюць нашых студэнтаў, якія супраць рэжыму Лукашэнкі, і будуць за гэтыя грошы навучаць іх на Захадзе. Гэта цэлая магутная праграма.

Аб юбілеі БНР

— Каго сёння «грэе» ідэя адраджэння Беларускай Народнай Рэспублікі 1918 года? Мы ж, прабачце, нарадзіліся ў 50-я, 60-я, а некаторыя і ў 70-я гады. Мы жывём у зусім іншых рэаліях. Так, гэта факт гісторыі. Ну, адзначце гэта па-чалавечы. Чаму вы размахваеце гэтымі сцягамі з флорай і фаунай? Што вы хочаце паказаць?

Запісаў Валер КАЛІНОЎСКІ.

Зінаіда Прыходзька выпаліла старшыні райвыканкама: «Яўген Цітавіч! Калі будзе яшчэ і шаснаццаты хлопец, то абавязкова назаву яго вашым імем»

Карэспандэнт «Звязды» наведаў, бадай што, самую мнагадзетную сям'ю ў Беларусі

«...Нешта забалеў жывот. Не праходзіць і не праходзіць. Пайшла ў паліклініку, там паглядзелі і кажуць мне: «Матухна, дык вы ж цяжарная, на шостым месяцы!» Я ледзь прытомнасць не страціла. Прыйшла дадому і кажу Аляксею: «Ну што, бацька, ізноў з табой дагуляліся». Ён аднёсся да гэтага спакойна: «Кормім 14 дзяцей, пракормім і пятнаццаць...»

Вёска Высокае, што ў Кармянскім раёне Гомельскай вобласці, напэўна, нічым не адрозніваецца ад тысяч падобных вёсак, раскіданых па ўсёй Беларусі. Хіба што сям'я там жыве крыху незвычайная — у Зінаіды і Аляксея Прыходзькаў аж 15 дзяцей — 7 сыноў і 8 дачок!

— Во, госці нечаканыя, — сустракае мяне ў Высокім намеснік старшыні тамтэйшага калгаса «Рассвет» Валерый Маркаў. — Са «Звязды»? Ну праходзьце, калі так.

Пагутарыўшы аб справах калгасных, пераходзім да галоўнай тэмы размовы.

— Што там казаць пра сям'ю Прыходзькаў? — пачынае Валерый Васільевіч. — Мы ўжо неяк прызвычаіліся да таго, што ў іх столькі дзяцей — асаблівай сенсацыі з гэтага не робім. Калгас чым можа дапамагае сям'і — двухпавярховы дом далі, карову, бясплатная лазня і пральня ў іх распараджэнні. Астатняе самі ў гаспадароў распытаеце.

Да дому Прыходзькаў ад калгаснай канторы зусім блізка. Побач крама, недалёка і пральня. Сам дом на паняцце «катэдж» зусім не цягне — звычайная, як іх называюць, двухпавярховая «скрыня». Ля «скрыні» някідкія на вока прыбудовы для жыўнасці, дзверы ў доме расчынены насцеж...

— А Божухна, вы хаця б папярэдзілі, што карэспандэнт прыедзе, я б крыху ў хаце прыбрала, — сустракае нас гаспадыня Зінаіда Прыходзька, і мы знаёмімся.

Звычайная вясковая жанчына, зацюканая жыццёвымі клопатамі — боты, фуфайка, вязаная шапачка.

— Холадна тут у нас, сёння толькі адну грубку палім, — тлумачыць Зінаіда Васільеўна.

У хаце і сапраўды не «бархатны сезон» — градусаў пяць цяпла, калі не меней. З калідорчыка так і цягне сырасцю, бы ў тым склепе. Дзеці, якія абступілі невядомага ім «дзядзьку», хоць і з пасінелымі насамі, аднак апрануты даволі лёгка і, відаць, зусім гэтым не заклапочаны — па ўсім бачна, прызвычаіліся ўжо (пазней намеснік старшыні калгаса прызнаўся мне, што калі б яго сын пабегаў па такой «спякоце», то даўно б ужо ляжаў з запаленнем лёгкіх). Самы смелы з іх тузае мяне за рукаў: «Летам тут цёпла. Каб ты, дзядзька, летам прыехаў, то на возера схадзілі б». Пасля чаго «знікае» і, шчыра скажу, ужо праз хвіліну я ў натоўпе дзяцей не магу зразумець, хто мяне і тузаў: як грыбы-лісічкі — амаль усе на адзін твар і амаль аднаго ўзросту.

— Не блытаецеся дзяцей распазнаваць? — пытаю ў гаспадыні.

— Ды не, свае ж дзеці, — і Зінаіда Васільеўна пачынае пералічваць, хто калі нарадзіўся. — Першы раз я нарадзіла, калі мне было 19 гадоў — сын Юрка ў 1976-м на свет з'явіўся. Пасля развялася, а праз нейкі час пазнаёмілася з [illegible] тэхнікам Аляксеем. Праз тры месяцы пасля знаёмства пажаніліся і ўжо ў 77-м у нас нарадзілася Аксана. З 77-га па 79-ы гады ў папаўненні нашай сям'і быў, калі казаць жартам, «тэхнічны перапынак» — Лёшу забралі ў армію. Пасля нараджаліся ў 80-м — Інка, у 81-м — Алеся, у 83-м — Ларыса, у 84-м — Алёна, у 86-м — Насця, у 87-м — Сяргей нарадзіўся, у 89-м годзе — Тоня, у 91-м — Анжэлка, пасля — Коля... Ці не Коля? Цьфу, збілася... Можа, я вам і няправільна нагаварыла, лепш пасведчанні аб нараджэнні паглядзець.

Пасведчанні гартаць я не стаў, аднак дакладна высветліў, што старэйшаму зараз 22 гады, а самаму малодшаму — Сашу — толькі 3 месяцы.

— Дарэчы, а дзе малодшанькі ваш? — пытаюся ў Зінаіды Васільеўны і нават уявіць не магу, што ён дома, у такой «зубадрабільні».

— На кухні, хадзем пакажу.

Далейшыя мае ўражанні не паддаюцца апісанню. Ля чаднай грубкі цеснага закуранага пакойчыка спакойна пасопваў у люльцы маленькі чалавечак, якому пакуль што яшчэ было глыбока начхаць на ўсе сацыяльныя нягоды жыцця. Былі б пялёнкі сухія, добра было б, каб грубка не так курыла і малака было ўдосталь. З астатнім ён будзе разбірацца пасля — калі падрасце.

Дарэчы, Зінаіда Васільеўна вельмі аберагае свайго малодшага Сашку ад чужога вока, хоць лічыць, што нядобразычліўцы ўжо сурочылі іх сям'ю.

«Прыязджалі карэспандэнты з «Гомельскай праўды», сфатаграфавалі мяне з сынам— і нейкая цёмная паласа пайшла: некалькі дзён таму памерла свякруха, цяпер вось трохгадовы Васька зламаў нагу і зараз ляжыць у гомельскай бальніцы з бацькам».

Бацька — Аляксей — працуе ў калгасе вартаўніком. Як сказалі мне суседзі, на добры лад мог бы ён падпрацоўваць дзе-небудзь яшчэ і ўдзень — як-ніяк, а каб пракарміць такую сям'ю, вялікія грошы патрэбны, аднак сама гаспадыня лічыць інакш: «Трэба ж яшчэ і гаспадарку даглядаць».

Гаспадарка не такая ўжо і вялікая — карова, трое свіней, куры, гусі (кот і сабака не ўлічваюцца), ёсць яшчэ каля гектара зямлі. Пракарміцца зімой хапае. Вядомая справа, «снікерсамі» і «чупа-чупсамі» дзеці не ласуюцца, аднак і з голаду, як лічыць Зінаіда Васільеўна, не памруць.

«Я іх прывучыла так, каб ніводная крошка хлеба не прападала. Лічыце, кожны дзень купляю дзесяць буханак хлеба і даю дзецям па адной. З'елі адну, падыходзяць: «Мама, мы ўжо даелі буханку». Добра, даю ім другую. А ўвогуле ёсць у нас і бульба, і мяса сваё. Прысмакамі не частую, аднак і галодныя не ходзяць».

Можа і так, аднак дзеці ёсць дзеці — хочацца і цукерку паспытаць, і пячэннем паласавацца. Праўда, атрымлівае сям'я матэрыяльную дапамогу толькі на дзевяцярых дзяцей — гэта недзе каля трох мільёнаў, таму на іх асабліва не разгуляешся. А вось міжнародныя добрачынныя арганізацыі сям'і Прыходзькаў дапамагаюць — некалькі разоў дзеці выязджалі на адпачынак і ў Бельгію, і ў Германію, нешта перападае і з гуманітарнай дапамогі. Апошнім разам гаспадыня з Германіі даслала шмат вопраткі і мяккіх цацак — во дзецям радасці было! Прыязджалі летам немцы на свае вочы пабачыць, што гэта за сям'я. Спадабалася ці не, невядома, аднак марынаваныя кабачкі вельмі ўжо хвалілі.

А нядаўна ўспомніла пра Прыходзькаў раённае і абласное начальства — падаравалі тэлевізар і халадзільнік. Тады Зінаіда Васільеўна і выпаліла старшыні райвыканкама: «Яўген Цітавіч! Калі будзе яшчэ і шаснаццаты хлопец, то абавязкова назаву яго вашым імем».

Зрэшты, на пятнаццаці дзецях Прыходзькі, здаецца, ужо вырашылі спыніцца.

— Шчыра вам скажу, што думалі мы з Аляксеем, што будзе ў нас не больш чатырох дзяцей, — кажа маці-гераіня. — Аднак так ужо, напэўна, наканавана лёсам, што ў мяне чацвёртая адмоўная група крыві — урачы сказалі, што нельга рабіць аборты. Вось і даводзіцца нараджаць, што ж яшчэ застаецца рабіць? Я вам шчыра раскажу, як нараджала апошняга. Нешта забалеў жывот. Не праходзіць і не праходзіць. Пайшла ў паліклініку, там паглядзелі і кажуць мне: «Матухна, дык вы ж цяжарная, на шостым месяцы!» Я ледзь прытомнасць не страціла. Прыйшла дадому і кажу Аляксею: «Ну што, бацька, зноў з табой дагуляліся». Ён аднёсся да гэтага спакойна: «Кормім 14 дзяцей, пракормім і пятнаццаць».

...Яшчэ Зінаіда Васільеўна расказвала мне пра тое, што неабходна рабіць у хаце рамонт, шчыра прызналася, што не-не ды і прычашчаецца моцнымі напіткамі («каб стрэс зняць»), што зусім не шкадуе аб такой вялікай сям'і. Аднак мне чамусьці пасля нашай гутаркі больш за ўсё запала ў душу лялька з адарванай рукой, якую я ўбачыў у адным з хлеўчукоў Прыходзькаў. Лялька зацярушаная снегам. І ўсплылі ў памяці радкі з «Маленькага прынца» Экзюперы: «Мы заўсёды ў адказе за тых, каго прыручаем». І, напэўна, удвая ў адказе за тых, каго нараджаем... Будзем спадзявацца, што так яно і ёсць.

Алесь СІВЫ, спецыяльны карэспандэнт «Звязды.

Кармянскі раён — Мінск.

На здымку сям'і Прыходзькаў «нед ўмясціліся» яшчэ пяцёра дзяцей.

«БАЛЬНІЧНЫ» ЦЯПЕР АПЛАЧВАЕЦЦА ПА-НОВАМУ

Чуў, што з нядаўняга часу дзейнічае новая пастанова аб аплаце часовай непрацаздольнасці. Ці сапраўды гэта так? Ці праўда, што зараз аплата «бальнічнага» робіцца ў залежнасці не ад тваёй сярэдняй заработнай платы за апошнія тры месяцы, а ад сярэдняй зарплаты грамадзян па Рэспубліцы Беларусь? Нарэшце, ці распаўсюджваецца гэта пастанова на грамадзян, якія працуюць у калгасах?

А. Арціменя, Любанскі раён.

Новы парадак аплаты «бальнічных», які ўведзены з 1 кастрычніка мінулага года, распаўсюджваецца на ўсіх грамадзян краіны без выключэння. Колькі слоў аб асноўных зменах. Так, зараз «знікла» паняцце бесперапыннага працоўнага стажу, і першыя 6 дзён хваробы аплачваюцца ў памеры 80 працэнтаў, а астатні час — у памеры 100 працэнтаў ад сярэдняга заробку ўсім без выключэння. Па-другое, калі раней бытавая траўма аплачвалася толькі з шостага дня пасля яе атрымання, то цяпер аплата ідзе адразу. Трэцяя змена датычыцца сумяшчальнікаў, дапамога па часовай непрацаздольнасці якім мусіць выплачвацца не толькі па асноўнаму, а па ўсіх месцах работы.

Цяпер, што датычыць «прывязкі» дапамогі па часовай непрацаздольнасці да сярэдняй зарплаты рабочых і служачых у цэлым па краіне. Тут трэба мець на ўвазе наступнае. Паводле новага палажэння, калі ваш заробак перавышае памер двух сярэдніх заробкаў па Рэспубліцы Беларусь, то гэтыя 2 сярэднія заробкі становяцца як бы «верхняй планкай», вышэй за якую памер дапамогі па часовай непрацаздольнасці быць ужо не можа. Калі ж вы атрымліваеце менш двух сярэдніх заробкаў па краіне, то памер дапамогі «прывязваецца» непасрэдна да вашага заробку.

ВЯРТАЮЧЫСЯ ДА НАДРУКАВАНАГА

ТРЭБА ЗБІРАЦЬ ПОДПІСЫ І ЗВЯРТАЦЦА ДА ПРЭЗІДЭНТА?

Працягваюць прыходзіць водгукі чытачоў на артыкул прафесара Андрэевай. Сёння мы друкуем яшчэ адзін.

Друкуючы артыкул прафесара Е. Андрэевай «Годзе беларусам у адзіноце заставацца народам без нацыянальнага універсітэта!», газета «Звязда» дэманструе пахвальную ініцыятыўнасць (лепш позна, чым ніколі). Хочацца спадзявацца, што адбудзецца змястоўная і карысная дыскусія. Яна можа даць плён і на практыцы паспрыяць адкрыццю нацыянальнага універсітэта. Няма аніякіх падстаў не згаджацца з думкамі і прапановамі паважанай Е. Андрэевай. Але як бачыцца праблема адкрыцця нацыянальнага універсітэта з глыбінкі?

Такую лёсавызначальную праблему трэба разглядаць і вырашаць зыходзячы з рэальных абставінаў. А яны маюць наступныя рысы:

1. Апалітычнасць, абыякавасць большай часткі насельніцтва.

2. Голы практыцызм і прагматызм людзей, як у штодзённым жыцці, так і ў дачыненні да грамадскіх ініцыятыў і праяў.

3. Азіранне чалавека на свайго начальніка. Пры наяўнасці ў апошняга станоўчых якасцяў — давер да яго. І адначасна страх перад ім, што засеў у генах.

4. Наяўнасць у краіне немалой колькасці «мазгоў»: выкладчыкаў беларускай мовы і літаратуры (ёсць і беларускамоўныя выкладчыкі іншых дысцыплін, і нямала); здольных вучняў — патэнцыяльных абітурыентаў, у тым ліку і ў першую чаргу ў раённых цэнтрах і сельскай мясцовасці. І, вядома, вучоных. Хопіць на адзін нацыянальны універсітэт і абітурыентаў, і выкладчыкаў адпаведных дысцыплін, — не хвалюйцеся, паважаная Е. Андрэева.

5. Не менш паловы насельніцтва краіны ў прынцыпе не супраць адраджэння беларускай мовы і беларускамоўнай адукацыі. Хто карыстаецца мовай, другія ведаюць яе, хоць не заўсёды размаўляюць па вядомых прычынах. Трэція пры адпаведных умовах гатовы хутка авалодаць моваю.

Нельга забываць, чаму склалася цяперашняя сітуацыя з мовай, як кажуць, тытульнай нацыі. Тут, вядома, розныя прычыны. І шматвяковы знешні ўціск, і ўплыў ідэалагічных догмаў зліцця моў і нацый, падмацаваных рэпрэсіямі, і недахопы ў выхаванні, практыцызм і элементарная лянота чалавека, яго малакультурнасць і бездухоўнасць. Большасць названых прычын нікуды не зніклі, іх трэба ўлічваць, па магчымасці змяншаць іх адмоўнае ўздзеянне.

Аб пасіўнасці сучаснай інтэлігенцыі з болем узгадвае сп. С. Шаўцоў. Як не дадаць: колькі маглі б зрабіць, скажам, тыя дзве-тры сотні пісьменнікаў?! А ці ўсё робяць радыё і тэлебачанне?

Сродкі масавай інфармацыі даюць часам матэрыялы па экалогіі. Складзены «Чырвоныя кнігі» на знікаючых прадстаўнікоў жывёльнага і раслíннага свету. Створаны запаведнікі і заказнікі, прыродаахоўныя арганізацыі. Выдатна! Чаму ж рэдка гучыць голас у абарону беларускай нацыі, беларуса, рэальная пагроза знікнення якіх набліжаецца? Без мовы — усе ведаюць — няма народа. Ці на карысць гэта будзе еўрапейскай і сусветнай цывілізацыі? Што скажуць пра нас нашчадкі? І хто будзе ў адказе перад гісторыяй?

Сродкі масавай інфармацыі павінны шырэй займацца асветніцтвам і выхаваннем па моўна-этнічнай тэматыцы. А адкрыццё хоць бы адзінай нацыянальнай вышэйшай установы прыпыніць спаўзанне сітуацыі, няўхільнае і небяспечнае спаўзанне да пагібельнай мяжы.

З улікам усяго вышэйсказанага парадак дзеянняў уяўляецца такім. Пачынаць са збору подпісаў пад Зваротам да шаноўнага прэзідэнта з заклікам прыняць рашэнне аб адкрыцці нацыянальнага універсітэта. Наш прэзідэнт, як вядома, адэкватна адгукаецца на грамадскія ініцыятывы. Збор подпісаў можа ажыццявіць Таварыства беларускай мовы.

Пасля прыняцця адпаведнай пастановы, міжведамасная камісія распрацуе праграму стварэння вышэйшай нацыянальнай установы. Сфарміруецца прафесарска-выкладчыцкі корпус. Што датычыцца матэрыяльна-тэхнічнай базы, то гэта, як кажуць, справа тэхнікі.

Адкрыццё універсітэта, яго праца, апрача непасрэдна задачы падрыхтоўкі нацыянальных кадраў, станоўча паўплывае на паступовае вырашэнне многіх іншых задач: сацыяльна-палітычнай стабілізацыі, умацавання маральнага клімату ў грамадстве, паляпшэння сітуацыі ў вёсцы, павялічыць цягу моладзі да адукацыі...

Рыгор ШУНДРЫК,
настаўнік.
Дзятлаўскі раён.

НЕАБХОДНЫ КАМЕНТАРЫЙ. *Кажуць, спрачацца могуць толькі аднадумцы. Глыбока дакладна: тым самым яны шліфуюць ацэнку сітуацыі, вывяраюць адценні. Мы з аўтарам ліста, я лічу, аднадумцы. Але ўдакладніць адценні ўсё ж трэба.*

Мне не зусім, напрыклад, зразумела, чаму практыцызм і прагматызм — гэта заўсёды дрэнна? А калі чалавек атрымлівае мільён і павінен размеркаваць яго на месяц? Мне чамусьці здаецца, што грамадскія ініцыятывы яго ў гэтым выпадку не зацікавяць. Ён хутчэй пойдзе на мітынг, дзе патрабуюць павышэння зарплаты. Што таксама з'яўляецца беларускай рэальнасцю.

А ўвогуле, у любым грамадстве ёсць людзі, якія думаюць аб духоўным і ў паўгалодным, і нават у галодным стане. Напрыклад, тыя ж пісьменнікі. Але, што праўда, тое праўда — ніводзін з пісьменнікаў на артыкул прафесара Андрэевай не адгукнуўся. Можа не чыталі? Мне здавалася, што «Звязду» хоць бы праглядаць яны павінны. Усё ж такі мы адзіныя выходзім штодня на беларускай мове...

Ну, добра: прамаўчалі дык прамаўчалі. Аднак тут такая справа вымалёўваецца: пісьменнік не можа існаваць без моўнага асяроддзя. У сэнсе, калі арэал ужывання беларускай мовы будзе скарачацца, то, адпаведна, будуць скарачацца тыражы кніжак нашых паважаных пісьменнікаў. Вось вам узор чыстага прагматызму, які мог бы служыць справе адраджэння. Крычыце, патрабуйце, збірайце подпісы, — хто вам перашкаджае? А за родную мову не грэх і пацярпець. Толькі не відаць святых пакутнікаў, апрача ўжо даўно вядомых прозвішчаў...

Не магу не пагадзіцца з нашым карэспандэнтам у частцы яго прэтэнзій да сродкаў масавай інфармацыі. А хто ім перашкаджае «займацца асветніцтвам і выхаваннем па моўна-этнічнай тэматыцы»? Па-мойму, ніхто. Большасць газет выходзіць на дзвюх мовах, гэта запісана ў рэдакцыйных статутах і пасведчаннях аб рэгістрацыі. Калі такая газета пачынае друкавацца пераважна на рускай мове, то ёю павінна заняцца ўстанова, якая пасведчанне выдала. І мякка ўказаць на тое, што правы беларусаў пры такой сітуацыі церпяць.

А ўвогуле, можна сказаць яшчэ шмат горкіх і правільных слоў. І ўсё будзе да месца. Аднак справы не зрушацца. Тым не менш, Рыгор Міхайлавіч Шундрык сам падказаў адзіна законнае і эфектыўнае выйсце: збор подпісаў пад зваротам да прэзідэнта. І на гэтым пакуль спынімся.

Але дыскусія, паважаныя чытачы, не скончана. Чакаем вашых пісьмаў.

Сяргей ШАЎЦОЎ.

МЫ МОЖАМ РЭКІ ПАВЯРНУЦЬ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

«Паколькі паводка трымалася працяглы час, то вада прасачылася праз глебу і паднялася да адпаведнага ўзроўню, — тлумачыць прычыны здарэння былы дырэктар электрамеханічнага завода Мікалай Бразоўскі. — Да таго ж адзін са шлюзаў на старым рэчышчы некалькі гадоў таму заклінавала, і праз гэтую шчыліну ў горад таксама трапіла значная колькасць вады». Аднак, паводле яго слоў, канструкцыя процілаводкавых збудаванняў прадугледжвала магчымасць падобнай небяспекі падчас доўгай «асады» горада. Калі ўзровень вады ў старым рэчышчы на тэрыторыі гарадка дасягае 130 сантыметраў, то ў справу павінна ўключацца вадакачка. Так было ўжо не раз, таму гарадчукам заўсёды ўдавалася пазбягаць сур'ёзных наступстваў.

Сёлета ўзровень вады больш чым на палову метра перавысіў дапушчальную адзнаку і склаў 185 сантыметраў. Для жыхароў мястэчка гэта абярнулася бедствам. Чаму ж гарадскія ўлады своечасова не адрэагавалі на небяспеку? М. Бразоўскі паціскае плячыма. Паводле яго слоў, жыхары пачалі біць трывогу яшчэ ў дваццатых чыслах лютага. Дзверы ў гарвыканкаме не зачыняліся, але яго кіраўнік Мікалай Пашкевіч толькі разводзіў рукамі: спасылаўся на тое, што сістэма знаходзіцца не на гарадскім балансе, а ў падпарадкаванні Столінскага МУААС.

Калектыўныя пісьмы паляцелі ў раён. Адказу ад старшыні райвыканкама Валерыя Піцухі жыхары Давыд-Гарадка, паводле іх выказванняў, чакаюць да гэтага часу. Прадстаўнік штаба грамадзянскай абароны Уладзімір Канапацкі, які прыехаў у Давыд-Гарадок, таксама нічым не суцешыў. Высветлілася, што ў МУААС няма сродкаў, каб заплаціць за электраэнергію і ўключыць вадакачку. Толькі ў пачатку сакавіка, пасля некалькіх дзён напружанага процістаяння, помпы ўсё ж былі ўключаны. Калі я быў у Давыд-Гарадку, узровень вады ў старым рэчышчы зменшыўся толькі да 140 сантыметраў.

Сітуацыя ў мястэчку ўскладняецца яшчэ тым, што падтапіла нават тую тэрыторыю, якая не мае прамой сувязі з ракой. Таму, нават калі адпампаваць лішак вады са старога рэчышча, на агародах многіх гараджан яна па-ранейшаму застанецца. М. Бразоўскі сцвярджае, што самастойна ўзровень змяншаецца толькі на сантыметр-паўтара ў дзень. А з такімі тэмпамі паводка можа зацягнуцца да мая. Дарэчы, нядаўнія снегапады не абмінулі і Століншчыну — тут выпала да 20 сантыметраў ападкаў. Снег неўзабаве ператворыцца ў ваду, што яшчэ дабавіць галаўнога болю гарадчукам.

На Палессе вясна звычайна прыходзіць на паўтара-два тыдні раней, чым, напрыклад, у Мінск. Таму сяляне тут ужо збіраюцца саджаць агароды, дзе-нідзе на вокнах ў скрынях цягнецца да сонца кволым лісцейкам расада агуркоў, капусты. Не да сяўбы толькі тым, у каго на полі плаваюць гусі ды качкі. Некаторым жыхарам нават сеяць не будзе чым, паколькі вада, заліўшы падвалы і капцы, знішчыла насенне. Многія бядуюць па патрэсканых падмурках, сапсаваных будматэрыялах, вымерзлых садах, згніўшых стагах сена... Памеры нанесенага ўрону пакуль не ацэньваюцца, але ў кожнай прыватнай гаспадарцы лік ідзе на мільёны рублёў.

Не дзіўна, што эмоцыі ў людзей дасягаюць мяжы. Жанчына, якую мы выпадкова сустрэлі на вуліцы і якая да сваёй хаты дабіраецца не інакш, як у гумовых ботах (лёд са снежнай кашай не трымае), ледзь не пабіла мяне, прыняўшы вашага карэспандэнта за нейкага начальніка з раёна. Тым не менш, гэтыя людзі, даведзеныя да адчаю, каб не згубіць яшчэ больш, згодны за свае ж грошы купіць гаручага для перасовачнай помпы, каб асушыць уласныя паселішчы...

Сёння ў Давыд-Гарадку задаюць шмат пытанняў: хто панясе адказнасць, хто кампенсуе нанесены ўрон, колькі будуць доўжыцца пакуты? Але, бадай, адно з іх — таксама рытарычнае — задаецца з асаблівым болем і непаразуменнем адначасова. Дзеля чаго некалі «ўбухалі» столькі грошай на абвод ракі і ў будаўніцтва дамбы, калі яна не абараняе ад вады?!

Юрась ЛЯШКЕВІЧ.
Давыд-Гарадок — Мінск.

На здымку: Віктар Чыкін з Фідэлем Кастра. Фота з архіва В. Чыкіна.

ПРА ПАЛІТЫКАЎ — БЕЗ ПАЛІТЫКІ

Рашаючы бой, які сніцца камуністу Віктару Чыкіну

Гэта не словы з «Інтэрнацыянала», а факт з жыцця

Сённяшні госць «Звязды» не мае патрэбы ў доўгім прадстаўленні. Віктара Чыкіна добра ведаюць як лідэра Камуністычнай партыі Беларусі (КПБ), рэдактара газеты «Мы и время», а з нядаўняга часу — і як намесніка старшыні Мінскага гарвыканкама.

На працягу ўсёй гутаркі мяне не пакідала адчуванне, што Чыкін чакае перш за ўсё непрыемных, «каверзных» пытанняў — каб адразу ж абвяргаць, даказваць, пераконваць. Ён, здаецца, «ідэалагічны баец» па духу, па натуры. А ў мінулым — бітламан, кандыдат у майстры спорту па фехтаванню, альпініст-аматар...

Шпага, гітара і «Капітал» — сапраўдны джэнтльменскі набор!

— Віктар Валянцінавіч, над вашым рабочым сталом — вялікі дыван з выявай У. І. Леніна...

— Гэты дыван вісеў у кабінеце другога сакратара Мінскага гаркама КПБ Чыкіна, а да гэтага — у кабінеце Пятра Краўчанкі, якога я змяніў на гэтай пасадзе... Пасля вядомых падзей усю маёмасць гаркама партыі забраў гарвыканкам. Калі я прыйшоў сюды на працу, узяў у кабінет частку партыйнай маёмасці.

— Што такое ўлада — для вас?

— Гэта магчымасць унесці свой уклад у жыццё грамадства.

— Вас больш ведаюць як актыўнага лідэра КПБ. А якія пытанні вы курыруеце як намеснік старшыні Мінгарвыканкама?

— Ідэалагічны комплекс пытанняў: работу гарадскога прэс-цэнтра, аддзела інфармацыі і інфармавання насельніцтва, аддзела па рабоце з моладдзю. Курырую таксама працу шэрагу камісій — прызыўной, чарнобыльскай, па барацьбе з п'янствам. З'яўляюся камандзірам добраахвотнай народнай дружыны горада. Займаюся арганізацыяй дзяржаўных святаў. Ажыццяўляю сувязь з грамадскімі арганізацыямі. Па абавязку службы даводзіцца бываць на ўсіх пікетах і дэманстрацыях, што праводзяцца ў Мінску, — гэтыя мерапрыемствы адымаюць шмат часу, асабліва вясной і ўвосень, калі ў нашых палітыкаў пачынаецца абвастрэнне.

— Але ж вы, напэўна, і як камуніст удзельнічаеце ў мітынгах?

— Калі прааналізаваць колькасць праводзімых у Мінску пікетаў і мітынгаў, то камуністы замыкаюць пералік найбольш актыўных партый. У гэтым плане першынство трымаюць Аб'яднаная грамадзянская партыя, БНФ, Народная грамада. Левая частка палітычнага спектра апошнім часам больш спакойная.

— Вы займаеце высокую пасаду ў Мінгарвыканкаме — ці не сведчыць гэта пра тое, што камуністы пачынаюць браць уладу ў свае рукі (хаця б у межах сталіцы)?

— А вы мне назавіце хаця б аднаго кіраўніка на тэрыторыі былога СССР, які б не быў камуністам! Хіба што цяперашні прэзідэнт Літвы Адамкус — і толькі таму, што ён жыў за мяжою. Ва ўсіх астатніх рэспубліках пераважная большасць кіраўнікоў — камуністы.

— Дакладней, былыя камуністы. Але вы — не былы.

— Не, я сапраўдны.

— Магчыма, мела б сэнс часова прыпыніць членства ў партыі — каб Чыкіна не абвінавачвалі ў лабіраванні пэўных партыйных інтарэсаў?

— Калі нават і прыпыню членства ў партыі, хіба перастану быць камуністам? Я — камуніст па жыцці, і ніколі не ўтойваў гэтага. А наконт таго, лабірую я інтарэсы КПБ ці не, меркаваць прадстаўнікам іншых партый. Пакуль ніхто не скардзіўся.

— А як жа партыйная дысцыпліна? Магчымая супярэчнасць: займаючы пасаду ў гарвыканкаме, вы можаце прымаць рашэнні, якія не адпавядаюць установкам вашай партыі?

— Так, часам бывае. На рабоце я дзяржслужачы, а камуніст — ужо пасля таго, як пакідаю будынак выканкама. Перамагае дысцыпліна дзяржслужбы.

— Вы курыруеце работу прэсы і ў той жа час з'яўляецеся рэдактарам газеты «Мы и время». Гэтая сітуацыя вас не бянтэжыць, Віктар Валянцінавіч?

— Я неаднаразова тлумачыў гэтую сітуацыю. На з'ездзе КПБ зацверджаны новы рэдактар, але я дапамагаю яму ў выпуску газеты і на гэты перыяд лічу неэтычным здымаць сваё прозвішча. Апошні раз падпішу 250-ты нумар газеты, гэта будзе ў канцы сакавіка.

— Вельмі папулярнае меркаванне: прэса павінна быць заўсёды апазіцыйнай да ўлады, выконваць функцыю кантролю. Вы згодны?

— Такая функцыя таксама павінна быць, не пярэчу. Але я не ўяўляю, каб газета, якая, напрыклад, фінансуецца за сродкі дзяржавы, магла быць апазіцыйнай у адносінах да кіраўніцтва дзяржавы. Таму апазіцыйная прэса — па вызначэнню — апазіцыйная да ўлады, а дзяржаўная прэса заўсёды будзе падтрымліваць і абараняць уладу. Толькі ў часы перабудовы газеты ЦК КПСС нападалі на КПСС — замест таго, каб абараняць. Гэта, прабачце, тое самае, што сабака гаўкае на свайго гаспадара.

— Адвечнае: хто плаціць, той і музыку заказвае?

— Безумоўна. Навошта дзяржаве газета, якая стварае галаўны боль — за свае ўласныя грошы.

— Прабачце, у нас жа не часы Людовіка XIV са знакамітым «Дзяржава — гэта я!» Дзяржаўныя грошы складаюцца з народных рублёў.

— Сапраўды так. Але распараджальнік крэдыту — кіраўнік дзяржавы. Гэта, бадай, адзінае, што дае ўлада, — магчымасць быць распараджальнікам крэдыту.

— Вы з'яўляецеся заснавальнікам якой-небудзь камерцыйнай структуры?

— Не.

— А як жа газета? Заснавальнікі — ЦК КПБ і калектыў рэдакцыі. Нейкім жа чынам газета фінансуецца?

— За кошт узносаў і добраахвотных ахвяраванняў. У газеце ёсць рубрыка «Дапамога сяброў», дзе паведамляецца, хто і колькі ахвяраваў.

— Калі гэта не камерцыйная тайна — колькі ахвяравалі вы, будучы ўжо пры «ідэалагічнай» пасадзе ў выканкаме?

— Камерцыйная тайна — яшчэ, барані Бог, жонка пачытае! (Усміхаецца.)

— Вы атрымліваеце зарплату ў газеце?

— Не. Ды і нашы супрацоўнікі за сваю працу атрымліваюць вельмі мала, газета робіцца фактычна на грамадскіх пачатках.

— У Беларусі дзве кампартыі — КПБ і ПКБ. Яны істотна адрозніваюцца?

— Стратэгічныя мэты аднолькавыя, а тактычныя — розныя. ПКБ нецярпіма адносіцца да цяперашняй улады. Яе лідэры лічаць, што ўсе беды ў рэспубліцы — ад прэзідэнта, а каб з ім змагацца, можна аб'яднацца нават з БНФ. Наша партыя лаяльна ставіцца да ўлады, мы з БНФ і ў страшным сне не аб'яднаемся!

— У «камуністычныя» часы модна было разглядаць персанальныя «клубнічныя» справы, прычым «прыпячатаць» чалавека маглі жорстка. Зараз пытанні з «маральным абліччам» вырашаюцца больш дэмакратычна?

— Маральнае аблічча для любога чалавека мае асаблівае значэнне: ёсць людзі прыстойныя і не... Але дзяржаве, партыі, безумоўна, не трэба было лезці да людзей у ложак. Іншая справа, ініцыятыва заўсёды зыходзіла аднекуль: пісаліся даносы, скаргі — хтосьці «сігналізаваў».

— Віктар Валянцінавіч, некалькі гадоў таму ў адным з нумароў «Свабоды» былі змешчаны даволі пікантныя фотаздымкі (вы «пад мухай», у кампаніі вясёлых дам), рэпліка называлася «Ці помніш ты, Чыкін, шчаслівы мамэнт»? Калі б такая публікацыя з'явілася ў ранейшыя часы, вас па галоўцы не пагладзілі б?

— Я ўжо рэкамендаваў спадару Глёбусу (аўтару згаданай публікацыі) пры сустрэчы са мной пераходзіць на другі бок вуліцы. Самае цікавае, што больш мы не сустракаліся — відаць, ён зрабіў высновы... Здымкі рабіла жонка Глёбуса на дні нараджэння манекеншчыцы Тамары Ганчаровай (яна добрая знаёмая маёй жонкі). Ну і што тут такога? Дарэчы, мая жонка таксама была побач і яшчэ тады мне сказала: глядзі, гэтае фатаграфаванне калі-небудзь дрэнна скончыцца. Так і атрымалася, здымкі з асабістага архіва трапілі ў газету... Гэты факт цудоўна характарызуе сям'ю Глёбусаў: іх паклікалі на дзень нараджэння, яны елі-пілі, гаварылі добрыя словы, а потым... У прынцыпе, мяне тут мала што можа зачапіць — наадварот, гэта выдатная рэклама.

— На старонках сваёй газеты вы апублікавалі адпаведны адказ?

— Не, але перад гэтым мы расказалі, як сям'я Глёбусаў прыватызавала адзін дзіцячы часопіс. А потым — не звязваўся, каб не запэцкацца...

— Гледзячы на здымкі, міжволі прыходзіць думка: Чыкін, мабыць, мае шалёны поспех у жанчын?

— Не заўважаў... Прынамсі, пра гэта меркаваць жанчынам, а не мне.

— Жонка не раўнуе?

— Думаю, не. Мы пажаніліся 22 гады таму, 13 сакавіка. Сын вучыцца ў радыётэхнічным інстытуце (універсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі), дарэчы, жонка заканчвала менавіта гэты інстытут, а я — політэхнічны.

— Дзе вы пазнаёміліся?

— У студэнцкім атрадзе, на будаўніцтве Лукомскай ДРЭС у 1968 годзе. Працавалі ў суседніх атрадах.

— Так доўга заляцаліся — 8 гадоў?

— Затое столькі гадоў мы разам!

— Лічба 13, чортаў тузін, многіх палохае, а вы ажаніліся менавіта 13-га. Не верыце ў прымхі-забабоны?

— Большую частку жыцця я пражыў у доме № 13 і 13-й кватэры. У нас жыве чорная кошка. І сабака.

— Відаць, шыкоўная кватэра?

— Не, двухпакаёвую кватэру плошчай 28,3 кв. м атрымаў, працуючы сакратаром Савецкага райкама камсамола.

— Па дому ў вас ёсць нейкія абавязкі, альбо ўвесь вольны час аддаяце партыйным справам?

— Хатнімі справамі займаюся мала. Галоўны абавязак — будаўніцтва дачы. Гэта «будоўля веку», восьмы год цягнецца. Пакідаючы працу на Мінскім гадзіннікавым заводзе, узяў дачны ўчастак. Акурат у той час раскручвалася кампанія барацьбы з прывілеямі — каб не ствараць праблем, работнікі парткама не атрымлівалі ні ўчасткаў, ні машын... Як бы ні быў заняты на рабоце, заўсёды сам мыю і прасую сваю вопратку. А штаны жонцы проста не даверу прасаваць — яна неяк хітра іх прасуе і ад гэтага, мне здаецца, яны не становяцца лепшымі.

— Кажуць, ваша жонка манекеншчыца?

— Калісьці была манекеншчыцай. Зараз працуе ў камерцыйнай структуры, якая займаецца касметыкай.

— Як яна ставіцца да вашай камуністычнай стойкасці?

— Нармальна... Яе, дарэчы з-за маёй камуністычнай стойкасці звольнілі з Дома мадэляў — у той час партыя была ледзь не ў падполлі, і слова «камуніст» вымаўлялася амаль як непрыстойнае.

— Віктар Валянцінавіч, раскажыце, калі ласка, пра свае захапленні. Займаецеся спортам?

— Апошнім часам амаль што не. У мінулым я — кандыдат у майстры спорту па фехтаванню. Больш таго, маю перамогу над чэмпіёнам свету АляксеемНіканчыкавым. Той бой часта сніцца і зараз — хаця ўвогуле ўсё атрымалася выпадкова: на першынстве клуба «Дынама» я трапіў з Ніканчыкавым у адну групу. Праўда, мая перамога нічога не вырашала, я паспяхова «вылецеў» у наступным крузе, але тым не менш... Калі працаваў у будатрадзе на ліквідацыі наступстваў землятрусу ў Кіргізіі, пачаў захапляцца альпінізмам.

— Якая музыка вам падабаецца?

— Другога такога бітламана, якім у юнацтве быў я, знайсці, мабыць, немагчыма. Ведаў на памяць усе тэксты песень ансамбля «Бітлз», спрабаваў нешта «пераняць» на гітары... А ўвогуле аддаю перавагу класічнай музыцы.

— Вы — атэіст?

— Так. Мой прадзед, дарэчы, быў праваслаўным святаром. І мой псеўданім ўзяты не выпадкова, В. Нікольскі — прозвішча прадзеда. Адна з першых кніг, якую прачытаў, — Біблія... У Бога не веру, але да рэлігіі адношуся спакойна. Лічу, што рэлігія — гэта «мыліцы», «акуляры». Некаторым людзям для таго, каб жыць нармальна, неабходна ў нешта верыць. Калі рэлігія дапамагае захоўваць законы маралі, я не супраць.

— Але, магчыма, на Вялікдзень таксама будзеце стаяць у царкве перад тэлекамерай?

— Я ж не Барыс Ельцын!

— Якімі, на ваш погляд, павінны быць адносіны ўлады і царквы?

— Яны былі сфармуляваныя У. І. Леніным: царква аддзелена ад дзяржавы і школа — ад царквы. У Беларусі зарэгістравана некалькі дзесяткаў канфесій. У мінулым годзе адзначалася 600-годдзе пасялення татар у Беларусі, падчас гэтага святкавання ў Мінску была закладзена мячэць.

— Віктар Валянцінавіч, вы курыруеце работу камісіі па барацьбе з п'янствам: ведзяце цвярозы лад жыцця?

— Днямі да мяне прыходзілі прадстаўнікі Беларускага таварыства цвярозасці з шэрагам прапаноў і просьбаў. Але напачатку прачыталі мне прапаведзь з нагоды таго, што я сядзеў з цыгарэтай... Да ліку непітушчых сябе не адношу. У час гарбачоўскай перабудовы, калі актыўна ствараліся таварыствы цвярозасці, на гадзіннікавым заводзе мы даволі доўга не стваралі гэтай структуры. Не памятаю, ці стварылі яе ўвогуле?

— Шмат размоў пра маральнае падзенне грамадства, і не толькі размоў... Як вы ставіцеся да ідэі легалізацыі прастытуцыі?

— Надзвычай адмоўна. У нас паўстагоддзя не было ніякай праблемы з прастытуцыяй — калі ў краіне захоўваліся прынцыпы сацыяльнай справядлівасці. Безумоўна, ёсць невялікі працэнт жанчын, якія займаюцца «гэтым» дзеля задавальнення, аднак асноўная частка «начных матылькоў» вымушана ісці на панель па прычыне дрэнных жыццёвых умоў.

— Ці можа дрэнны камуніст (ці антыкамуніст) быць добрым чалавекам?

— Ну і пытанне!.. У прынцыпе, каб стаць камуністам, трэба авалодаць усёй сумай ведаў, назапашаных чалавецтвам. Цудоўныя ленінскія словы!... Таму, калі чалавек называе сябе антыкамуністам, дык толькі па дзвюх прычынах: ён або невук, або скупы.

— ???

— Таму што тэорыя марксізму-ленінізму і ідэалогія, якая стаіць за ёю, пераконвае: нельга карыстацца вынікам працы іншага чалавека, нельга прысвойваць сабе тое, што зрабіў іншы. А антыкамуніст крычыць аб свяшчэнным праве на прыватную ўласнасць, дазваляючы гэтым самым залазіць у кішэню каму заўгодна. Так што любы антыкамуніст — гэта злодзей. Успомніце хаця б чубайсаўскую каробку.

— Хіба даказана?

— Якія яшчэ доказы вам патрэбны?! Калі б каробку выносіў, напрыклад, Зюганаў ці Купцоў, то абавязкова б дакапаліся і даказалі... Увогуле мяне бярэ жах ад таго, якія людзі прыйшлі да ўлады пасля камуністаў. «Дэмакраты»! Усё самае дрэннае, што рабілі калісьці бальшавікі, яны паўтарылі — толькі ў больш вытанчанай форме і больш жорстка. Успомніце, як разганялі Устаноўчы Сход — калючым дротам Таўрычаскі палац не агароджвалі, з пушак не палілі, туалет не адключалі. Ну, прыйшоў матрос Жалязняк: «Караул устал» — і ўсе ціха-мірна разышліся. А што робяць дэмакраты ў кастрычніку 1993-га? Ідзём далей: як чачэнская праблема вырашалася? Ну, жыхароў Паўночнага Каўказа вывезлі ў Паўночны Казахстан. Але не бамбілі Грозны, не ўводзілі войскі... Сталін выглядае гуманістам на фоне Ельцына! У нас у рэспубліцы — праблема са зладзеямі. Па вялікаму рахунку, ніякіх прадпрымальнікаў у Беларусі няма — ёсць зладзеі, з якімі разбірацца павінны не палітычныя партыі, а крымінальны вышук.

— Смелая заява!

— Ну падумайце, адкуль у чалавека раптам можа ўзяцца першапачатковы капітал? Дапусцім, хтосьці меў доступ да ўлады і інфармацыі — узяў вялікі крэдыт, ведаючы пра інфляцыю.

— Гэта злачынства?

— А што ж? Звычайнае махлярства... Некаторыя дырэктары за вельмі смешныя грошы прыватызавалі аб'екты сацкультбыту, заводскія магазіны, дзіцячыя садзікі. У выніку «тэндэра» гэта маёмасць аказвалася ўласнасцю фірмаў, якія ўзначальвалі дырэктарскія дзеткі. Злоўжыванне службовым становішчам! Прыватызацыя, з любога пункту гледжання, ненармальная з'ява. Настане час, і ў Крымінальным кодэксе з'явіцца артыкул «Злачынствы прыватызацыі». Давядзецца адказваць. Гэтак жа, як зараз вяртаецца ўласнасць царкве, вернецца дзяржаве прыватызаваная маёмасць...

— Віктар Валянцінавіч, прабачце, але ці не з'яўляецца ідэя камунізму утапічнай?

— Камунізм прыйдзе на змену цяперашняму ладу жыцця. Увогуле, сучасная эпоха — гэта эпоха адыходу ад капіталізму. Дый няма ўжо таго капіталізму, у які нас імкнуцца запіхнуць: ЗША, Японія, усе цывілізаваныя краіны жывуць у посткапіталістычным грамадстве. Калі раней капіталіст кожнай краіны рабаваў свайго, айчыннага, рабочага, то зараз «залаты мільярд», дзесятак найбольш развітых краін свету, рабуе так званы «трэці свет».

— Нас хтосьці рабуе?

— Нас пакуль не, але патроху пачынаюць... Усё багацце так званых цывілізаваных краін яшчэ ў тым, што яны ўстанавілі неэквівалентны абмен з рэсурсаздабыўнымі краінамі. Зараз, як ні дзіўна, але ў адносінах да «трэцяга свету» нават беспрацоўныя ЗША выступаюць як эксплуататары: у амерыканскага капіталіста няма неабходнасці рабаваць свайго рабочага, ён рабуе рабочых Афрыкі, Азіі... Смяяліся над планавай сістэмай сацыялізму, а я бачыў, як планавая сістэма дзейнічае ў іншых краінах: на маіх вачах закопвалі ў зямлю апельсіны ў Грэцыі. Селянін прывёз звышпланавую прадукцыю — яму плацяць палову кошту, астатняе знішчаюць, інакш па закону рынку на апельсіны знізіцца цана. Вось грахі капіталізму. А пры сацыялізме такое ў прынцыпе немагчыма!

— Хто-небудзь альбо штонебудзь можа прымусіць вас стаць на калені?

— Ніхто і нішто. Толькі, магчыма, асэнсаванне ўласнай віны. А ўвогуле чалавек ніколі не павінен станавіцца на калені.

Гутарыла
Тацццяна ПАДАЛЯК.

МІХНЕВІЧ Юрый Міхайлавіч

Пасля працяглай хваробы на 73-м годзе жыцця памёр вядомы дзеяч культурнага будаўніцтва Беларусі, былы міністр культуры Міхневіч Юрый Міхайлавіч.

Нарадзіўся Юрый Міхайлавіч Міхневіч 18 снежня 1925 года ў Мінску ў сям'і служачага. Пасля атрымання сярэдняй адукацыі вучыўся ў Куйбышаўскім ваенна-пяхотным вучылішчы, удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне. У пасляваенны перыяд па заканчэнні ў 1951 годзе Беларускага дзяржаўнага універсітэта працаваў у камсамольскіх і партыйных органах Мінска і вобласці, затым начальнікам упраўлення культуры Мінскага аблвыканкама.

З 1966 года — намеснік міністра культуры, а з лістапада 1971 года быў прызначаны на пасаду міністра культуры БССР, на якой знаходзіўся больш як 16 гадоў.

Вопыт работы ў партыйных органах і дзяржаўных установах, вялікая працаздольнасць, прынцыповасць і шырыня інтэлектуальнага дыяпазону стварылі Юрыю Міхайлавічу Міхневічу высокі аўтарытэт нястомнага арганізатара і прапагандыста беларускай культуры.

Юрыя Міхайлавіча Міхневіча добра ведалі, любілі, цанілі яго веды ва ўсіх кутках Беларусі. Яго прафесійных парад і заўваг чакалі і ў маленькім сельскім клубе, бібліятэцы, і ў вялікіх творчых калектывах прафесійнага мастацтва.

Шмат энергіі і душэўнага клопату ён аддаваў справе станаўлення і развіцця новых аб'ектаў культуры на вёсцы, праблемам эстэтызацыі навакольнага асяроддзя, падрыхтоўцы і выхаванню высокакваліфікаваных творчых кадраў, пытанням пастаяннага павышэння майстэрства і сцэнічнай культуры калектываў прафесійнага мастацтва і самадзейнай творчасці.

Пры яго актыўным удзеле і падтрымцы за гады працы быў створаны шэраг новых мастацкіх калектываў Беларусі, многія з якіх прынеслі рэспубліцы вялікі аўтарытэт і славу.

Дзяржава высока ацаніла шматгранную дзейнасць Ю.М.Міхневіча. Ён быў узнагароджаны ордэнамі Чырвонай Зоркі, Дружбы народаў, Айчыннай вайны І ступені і многімі медалямі, неаднаразова выбіраўся дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР.

Светлая памяць пра Юрыя Міхайлавіча Міхневіча — чалавека, які прысвяціў сваё жыццё справе развіцця беларускай культуры і мастацтва, назаўжды застанецца ў сэрцах тых, хто ведаў яго, хто працаваў разам з ім.

С.С.Лінг, П.У.Шыпук, А.А.Малафееў, У.П.Замяталін, М.Ф.Дамашкевіч, І.І.Антановіч, А.У.Сасноўскі, Н.М.Мазай, У.П.Рылатка, М.М.Яроменка, Г.В.Буралкін, І.В.Волчак, У.А.Гілеп, М.П.Дрынеўскі, А.А.Дудараў, В.В.Зуёнак, Я.М.Кавалеўскі, І.М.Лучанок, Г.М.Алейнік, Г.І.Баркун, Ю.Л.Вута, Э.І.Герасімовіч, В.І.Гаявая, Я.Д.Грыгаровіч, Г.Б.Давыдзька, Ж.К.Дапкюнас, В.У.Дудкевіч, В.М.Елізар'еў, І.П.Загрышаў, М.А.Казінец, Э.Л.Луневіч, У.Г.Мулявін, У.П.Ратабыльскі, Р.Б.Смольскі, Н.Л.Сняжкова, М.Я.Фінберг, Р.І.Шацько.

Post Factum

Гэты дзень у гісторыі

- **18 сакавіка 1584 года** памёр першы рускі цар Іван IV (Грозны).
- **У гэты дзень у 1837 годзе** нарадзіўся Стывен Гровер Кліўленд, амерыканскі дзяржаўны дзеяч, 22-гі і 24-ты прэзідэнт ЗША. Яго выява змешчана на 1000-доларавай купюры.
- **У гэты дзень у 1842 годзе** нарадзіўся славуты французскі паэт-сімваліст эпохі дэкаданса Стэфан Малармэ.
- **18 сакавіка 1844 года** з'явіўся на свет рускі кампазітар Мікалай Андрэевіч Рымскі-Корсакаў, аўтар опер «Снягурачка», «Садко», «Царская нявеста» і інш.
- **У 1858 годзе ў гэты дзень** з'явіўся на свет Рудольф Дызель, нямецкі інжынер, стваральнік рухавіка ўнутранага згарання.
- **18 сакавіка 1869 года** нарадзіўся Нэвіл Чэмберлен, англійскі прэм'ер, які ў 1938 годзе падпісаў так званую Мюнхенскую змову. Памятны таксама і «наш адказ Чэмберлену».
- **18 сакавіка 1871 года** ў выніку паражэння банапартысцкага рэжыму ў франка-прускай вайне 1870—1871 гг. і антынацыянальнай палітыкі ўрада Трэцяй рэспублікі ў Парыжы выбухнула паўстанне пралетарыяту, якое звергла панаванне буржуазіі. Парыжская Камуна існавала да 28 мая 1871 года.
- **У гэты дзень у 1918 годзе** Рада Усебеларускага з'езда абвясціла сябе Радай Беларускай Народнай Рэспублікі, узяўшы на сябе функцыі парламента Беларусі.
- **18 сакавіка 1921 года**, паводле Рыжскага мірнага дагавору, заходняя частка Беларусі з насельніцтвам больш як 3 мільёны чалавек была перададзена Польшчы.
- **У гэты ж дзень таго ж 1921 года** падаўлены Кранштацкі мяцеж.
- **18 сакавіка 1965 года** адбыўся першы ў гісторыі выхад чалавека ў космас — савецкі касманаўт Аляксей Лявонаў на працягу 10 хвілін знаходзіўся за бортам карабля «Усход-2».

І так бывае

Арабскі баксёр-прафесіянал Халід Рахіму жыве ў пастаянным страху: дзень пры дні ён чакае страшнай кары Алаха.

У пачатку года Халід апынуўся перад жорсткім выбарам — захоўваць свяшчэнны для кожнага мусульманіна пост Рамадан ці рыхтавацца да жыццёва важнага для яго паядынку за званне чэмпіёна свету ў лёгкай вазе. Сумясціць жа адно з другім было немагчыма. Халід яшчэ мог пераносіць забарону на яду на працягу дня да таго часу, пакуль на небе не з'явяцца зоркі. Але горш за ўсё тое, што забараняецца яшчэ і піць. У час трэніровак яго арганізм практычна абязводжваўся, і Халід вымушаны быў папаўняць запасы вадкасці, не чакаючы наступлення ночы. І тады ён прыйшоў да думкі, што прафесія баксёра не дазваляе яму захоўваць Рамадан, але Алах павінен яму дараваць.

— Дзеля сваёй будучыні я павінен перамагчы ў Парыжы Жана Мендзі, таму мне давядзецца ахвяраваць Рамаданам, — вырашыў Халід.

Сям'я баксёра ў асобе яго жонкі і васьмігадовага сына строга выконвалі правілы посту, са страхам назіраючы за тым, як грашыць іх карміцель.

Цікава

Адна іспанская фірма выпусціла кампакт-дыск, прызначаны для... сабак. На ім запісана адзінаццаць класічных твораў, дзіцячы смех, сабачы брэх і ўдары сэрца. Пласцінка рэкамендавана спецыялістамі для заспакойвання і гарманізацыі сабачай псіхікі. Прычым іх рэкамендацыі заснаваны на сур'ёзных навуковых даследаваннях. Выпуск такога кампакт-дыска не трэба ўспрымаць як нейкі чарговы кур'ёз з жыцця «загніваючага» Захаду.

А яшчэ быў выпадак

Справа была даўно, на параходзе, які ціха стаяў у бухце аднаго з Курыльскіх астравоў, дзе я працаваў радыстам, успамінае былы матрос Ігар Шабанаў. «Працаваў» я тады ў сэнсе абеду ў кают-кампаніі паміж прэферансам у каюце і сном у радыёрубцы. Трэба асабліва адзначыць, што гарэлка, узятая з сабой з «Вялікай зямлі», якраз закончылася, і цяжкае пахмелле падбіралася да маракоў.

...Прыблізна ў тры гадзіны ночы немы крык узрушыў ціхі рэйд. Экіпаж паўскокваў у чым быў, гадамі выпрацаваная прывычка ўсіх расставіла па месцах. На масцік вылецеў вахценны механік з вырачанымі вачамі і поўнай адсутнасцю мовы.

Шклянка вады прывяла яго ў прытомнасць, але акрамя незразумелага «та-а-ам рука» больш нічога не дабіліся. Затым, блытаючыся і збіваючыся, механік расказаў, як ён, падганяемы пахмельным сіндромам, бадзяўся па параходу і забрыў у каюту да трэцяга штурмана.

Трэці быў на вахце, каюта адчынена. У кутку стаяла пральная машына, на стале ляжала кніга — штосьці з кашмараў Хічкока. Млеючы ад суму механік прылёг на канапу пачытаць.

Далей з яго слоў: «Ляжу, чытаю. Раптам чую вантробнае парохкванне. Услухоўваюся. Незразумелыя гукі то сціхаюць, то зноў раздаюцца. Раптам гляджу, у пральнай машыны крышка прыўзнімаецца. Апусцілася. Зноў паднімаецца. Устаў, падыходжу, крышку ўзнімаю, а адтуль — чорная рука!»

Далей камісія па выяўленню нячыстай сілы ў саставе капітана і старпома спусцілася ў каюту трэцяга механіка і дастала з пральнай машыны... каністру бражкі з надзетай на яе дыэлектрычнай пальчаткай, якую трэці хаваў там ужо каторы дзень.

Анекдот

Мужчына сустрэў свайго старога прыяцеля, зараз генерала.

— Слухай, Вася, як ты ўмудрыўся стаць генералам? Наколькі я памятаю, у школе ты на любое пытанне адказваў «Я нічога не ведаю».

— А я і зараз кажу: «Я нічога не ведаю. Але да раніцы каб было!»

Тры пытанні да чытача

Валянціна ПАЛЕВІКОВА, сакратар выканкама Федэрацыі прафсаюзаў, старшыня Беларускай партыі жанчын «Надзея»

1. Чаму вы чытаеце «Звязду»?

— «Звязду» чытаю і паважаю перш-наперш таму, што, нягледзячы на ўсе перамены апошніх гадоў, газета не кідалася ў крайнасці, а захавала ўласную ўзважлівую пазіцыю, захавала ўласны твар.

2. Што падабаецца ў газеце?

— Заўсёды складана пісаць аб праблемах канкрэтнага працоўнага калектыву і канкрэтнага чалавека, удвая складаней — пісаць пры тым шчыра і аб'ектыўна. Мяркую, што якраз гэта журналістам «Звязды» ўдаецца.

3. Што вам хацелася б пажадаць цяперашняй «Звяздзе»?

— Хацелася б, каб газета больш увагі ўдзяляла жанчыне і сям'і. На мой погляд, калі б у «Звяздзе» з'явілася нават спецыяльная «жаночая» старонка, то газета і яе чытачы толькі б выйгралі.

РЭФОРМА НА ВЁСЦЫ: КОЖНАМУ — СВАЁ?

Размова аб неабходнасці пераўтварэнняў у аграпрамысловым комплексе, як і спрэчкі аб саміх накірунках рэформы, цягнуцца далёка не першы год, тым не менш, казаць аб нейкіх зрухах як быццам паранейшаму не выпадае. Дастаткова хаця б нагадаць, што зараз ці не кожная чацвёртая гаспадарка краіны апынулася калі не ў безвыходным, то ў вельмі складаным становішчы. Аднак пры ўсім тым ёсць зусім іншыя прыклады, калі калгасы і саўгасы здолелі павялічыць вытворчыя паказчыкі, адаптавацца да ўмоў рынку. Напрыканцы мінулага тыдня, каб пазнаёміцца з вопытам такіх гаспадарак, аграрная камісія Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу наведала Брэстчыну.

УСІМ І АДРАЗУ

Выратаванне тапельцаў заўсёды было найперш справай саміх тапельцаў. Наступны прыклад у нечым можна лічыць паказальным. Крыху статыстыкі. Летась у саўгасе «Заказельскі», што на Драгічыншчыне, з кожнага гектара атрымалі па 46 ц збожжа і па 186 ц бульбы, надоі на адну карову перавысілі 4800 кг, пры гэтым рэнтабельнасць вытворчасці склала 16 працэнтаў, а чысты даход — амаль 13 млрд. рублёў. Паказчыкі, несумненна, адметныя. Аднак адметныя ўдвая, калі ўлічыць, што прарыў гаспадаркі з «сераднякоў» пачаўся ў 1991 годзе, гэта значыць у той самы час, які сёння называюць не інакш як абвальным.

Зараз тут не хаваюць, што шлях наверх пачаўся з умацавання працоўнай дысцыпліны. Далей вызначыць сакрэты поспеху адназначна цяжка. Давялося займацца ўсім, прычым усім адразу. Кажучы інакш, давялося «круціцца». У саўгасе разаралі няўдобіцу, рэканструявалі фермы, нават асвоілі камерцыю — прадавалі, у тым ліку і ў Польшчу, метал, трактарныя прычэпы, драўніну, угнаенні. Аднак усе захады мелі ў «Заказельскім» канкрэтную мэту: зароблены рубель павінен быць абавязкова і без прамаруджвання ўкладзены ў развіццё вытворчасці. Інакш усе намаганні марныя.

Сёння ці не самай адметнай падаецца тая акалічнасць, што амаль палова агульнага аб'ёму рэалізаванай прадукцыі прыпадае на так званыя [illegible]

НАСУПЕРАК УМОВАМ

[illegible]

абсурду. Скажам, калгас вырашае купіць за кошт бюджэтных сродкаў, якія выдаткоўваюцца пад канкрэтныя накірункі, сёе-тое з тэхнікі. Аднак парадокс у тым, што завод-вытворца без передаплаты не мае права выдаць гаспадарцы адпаведную накладную, у той час як банк без той жа накладной не можа даць гаспадарцы грошай. Становішча, без перабольшання, тупіковае.

Але пры ўсім тым самай галоўнай перашкодай выхаду з крызісу падаецца сама матывацыя працы. Адно, што ніяк не назавеш стымулам практыку «даравання» даўгоў неплацежаздольным гаспадаркам, тады як тым, хто больш-менш трывала стаіць на нагах, даводзіцца плаціць спаўна. Гэта толькі палова бяды. Сапраўдная ж праблема (і аб гэтым сёння можна пачуць усё часцей) — захаванне калектыўнай уласнасці ў цяперашнім выглядзе, уласнасці, якая не мае гаспадара. Высновы напрошваюцца самі: калгасы і саўгасы здолелі пратрымацца найперш там, дзе не апусцілі рукі іх кіраўнікі. Фактар, пагадзіцеся, суб'ектыўны.

БЕЛАРУСКІ ВАРЫЯНТ?

Трэба заўважыць адразу, што гаворка не павінна ісці аб абавязковым рэфарміраванні ўсяго аграпрамысловага комплексу, тым больш, што нейкай універсальнай схемы тут няма і, відаць, быць не можа. Мэта іншая — зняць на шляху рэформаў штучныя бар'еры. Прыгадаем вопыт Усходняй Германіі, дзе гаспадаркам далі магчымасць падзяліць уласнасць [illegible]

[illegible]

Сяргей ГРЫБ.

Драгічынскі раён.

ВАМ АДКАЗВАЕ ЮРЫСТ

ПРАВЫ НА АДПАЧЫНАК: УСЁ ПРА ШТОГАДОВЫ ВОДПУСК

[illegible]

— Першае такое пытанне: ці маюць права на водпуск сумяшчальнікі, часовыя і сезонныя работнікі?

— Сумяшчальнікі маюць права на водпуск [illegible]

— Скажыце, Сяргей Яўгенавіч, а якая працягласць штогадовага водпуску?

— Законам «Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у Кодэкс законаў аб працы Рэспублікі Беларусь» ад 8 студзеня 1998 года [illegible]

[illegible] пачынку плюс 6 дадатковага). На нашу думку, [illegible]

— Каму прадастаўляецца водпуск працягласцю больш за 18 рабочых дзён?

— Заканадаўствам прадугледжаны падоўжаны асноўны водпуск для некаторых катэгорый работнікаў:

[illegible]

Матэрыял падрыхтавала Наталля ДОЎНАР.

(Заканчэнне будзе)

Храм пад дахам вагона

Цяпер у Беларусі час вялікага посту. Час разваг над жыццём, пераасэнсавання сваіх паводзінаў, пакаяння. Спачатку пост пачаўся ў католікаў, на тыдзень пазней — у праваслаўных, потым — у іудзеяў.

Хрысціяне каталіцкага веравызнання ў Смалявічах адзначылі пачатак посту гэтак жа дастойна, як у любым касцёле. Хоць іхні храм на храм зусім яшчэ не падобны. Бо месціцца ён у невялікім будаўнічым вагончыку. Але гэта часова. Праз нейкі час у абліччы горада з'явіцца сілуэт велічнага храма гэтай канфесіі.

Анатоль КЛЯШЧУК.
Фота аўтара.

Некалькі крамольных думак пра зямлю

Пагляд

У Расіі цяпер можна купляць і прадаваць зямлю. Праўда, пакуль толькі ў адной губерні. Губернатар Аяцкаў раздаў мноства інтэрв'ю, пра падзею напісалі ўсе, каму не лянота — ад Уладзівастока да Брэста. Пісаць аб гэтым як аб сенсацыйнай навіне, хоць гэта і ёсць самая вялікая сенсацыя апошняга дзесяцігоддзя, ужо няма сэнсу. Ды і, шчыра кажучы, прыняты губернскай думай закон яшчэ не дзейнічае. Ды і пакупнікоў няма. Ды і кошт гектара зямлі невядомы. Для гэтага трэба, каб нехта прадаваў, а нехта купляў, і ў выніку гандлёвых аперацый склалася сярэдняя цана зямлі ў строгай адпаведнасці з умовамі, месцам, урадлівасцю і г.д. Так што можна лічыць «сей факт» не больш чым заяўкай на нешта. Рынку зямлі ў Расіі дагэтуль няма. Але прэцэдэнт створаны. Пасля чаго пачнецца, як паводле Чэхава, «брожение умов».

А што Беларусь? Я лічу, у нас думкі наконт куплі-продажу зямлі ўжо з'яўляюцца крамольнымі. Хоць бы таму, што па закону нельга: беларускі народ выказаўся супраць гэтай грэшнай справы. Хаця, канешне, беларусы ніякіх сваіх праблем не вырашылі.

КРАМОЛЬНАЯ ДУМКА № 1:

не даўшы згоды на куплю-продаж зямлі, беларускія сяляне, ды і мы ўсе, асудзілі сябе чакаць светлага, сытага будучага яшчэ не адно дзесяцігоддзе.

Нам кажуць, што зямлю прадаваць нельга, гэта грэх. Доказ не вытрымлівае крытыкі. Самае простае, што прыходзіць у галаву: Біблію прадаюць? Так. І робяць, між іншым, гэта ў царкве, што Біблія забараняе. А зямля — больш святая рэч, чым Біблія? Зямля такі ж тавар, як і ўсё на гэтым свеце.

Мне здаецца, што ў нас гаворыць абшчыннае мысленне. А ў абшчыне селянін не меў прыватнай уласнасці на зямлю, ён, напрыклад, не мог здаць яе ў арэнду. Патрабаваўся дазвол абшчыны, які атрымаць было цяжка. Зямля ёсць, і яна як бы твая, але ты — не гаспадар ёй.

А вось цяпер ці не такое ж становішча? Продкі сённяшніх сялян уступалі ў калгас са сваёю зямлёй і маёмасцю. Па ідэі, яны могуць выйсці з калгаса з тою ж зямлёю, з маёмасцю пытанне больш складанае. Праўда, такіх чамусьці не знаходзіцца. Але нам кажуць: што ж, як і раней, кожны сам на сябе, зноў стракатыя надзелы ў дзесяці месцах? Па-першае, гэта было характэрна для абшчыны; сталыпінская рэформа 1906 года выдзяляла буйнога ўласніка зямлі з абшчыны і тым яе бурыла. Па-другое, калі сёння з усяе вёскі знойдуцца адзін-два такіх жадаючых стаць буйнымі ўладальнікамі, то гэта будзе вельмі добра. А хутчэй — не знойдуцца.

У сталыпінскай рэформы, лічаць некаторыя даследчыкі, былі выдаткі. Напрыклад, у тым, што ў гарады пацяклі тыя, хто не хацеў ці не мог па нейкай прычыне ўключыцца ў працэс рэформаў. Гэтыя людзі сталі потым «гарматным мясам» рэвалюцыі.

У год забойства Сталыпіна, 1911-ы, было ўжо 7 мільёнаў двароў, што валодалі зямлёю на правах прыватнай уласнасці. Быў зямельны банк, ён выдаваў пазыкі пад мінімальны працэнт. Між іншым, галоўная незадаволенасць сялян абшчынай была — ты не гаспадар зямлі. А галоўнае дасягненне сталыпінскай рэформы — упершыню Расія пазбавілася голаду. Па-мойму, дастойны вынік.

Потым мы прыйшлі да калгасаў, свайго роду аналага абшчыны. І пачалі ў рэшце рэшт закупляць збожжа ў ЗША і Канадзе. Калгас, хачу падкрэсліць, — гэта таксама адсутнасць права прыватнай уласнасці, адпаведна, права на куплю-продаж. Гэта яшчэ і фактычна прыгоннае права, замацаванае ў 1935 годзе ў новым статуце сельскагаспадарчай арцелі: калгаснік не мог атрымаць пашпарт, каб збегчы ад «шчаслівага калгаснага жыцця» ў горад.

Заўважце: калі цяпер купляюць хату ў вёсцы, то цікавяцца найперш домам, а не зямлёй. Хаця, здавалася б, павінна быць наадварот: зямля ж — рэч святая, ці не так?

У той жа час, два мільёны ўладальнікаў прысядзібных участкаў даюць амаль палову сельскагаспадарчай прадукцыі. І толькі таму што гэта — іх зямля. Больш ніякіх пераваг у іх няма. Усе перавагі ў калгаса: і тэхніка, і ўгнаенні, і самыя перадавыя тэхналогіі. Вось дзіва!

У Віцебскай вобласці правялі летась семінар, прысвечаны развіццю не калгасаў, а звычайных прысядзібных участкаў. Іншымі словамі, прызнана, што апошнія больш эфектыўныя, чым калгасы. Што яшчэ трэба даказваць? Тым больш, даўно вядома, чаму феадалізм перамог рабаўладанне, а капіталізм —. феадалізм. З-за больш высокай прадукцыйнасці працы. Хаця я не прыхільнік аўтаматычнага разгону калгасаў: можаш існаваць у новых умовах — калі ласка, існуй.

КРАМОЛЬНАЯ ДУМКА № 2:

не даўшы згоды на куплю-продаж зямлі, беларусы без усякага адміністрацыйнага ціску, сваёю воляй спынілі рэформы ў эканоміцы ўвогуле.

Аксіёма: рэформы ў эканоміцы ўвогуле пачынаюцца з рэформаў у сельскай гаспадарцы. Паспрабуем растлумачыць гэта на пальцах. З аднаго боку, неплацежаздольныя калгасы; з другога — каля трох тысяч фермераў, заціснутых крэдытамі, працэнтамі па крэдытах і моцным процідзеяннем сельскага бюракратычнага апарату, — можна лічыць, таксама неплацежаздольных; з трэцяга боку знаходзяцца ўладальнікі прысядзібных участкаў, якім не патрэбны дасягненні прамысловасці, яны абыдуцца канём і плугам. А, уласна кажучы, хто заплаціць прамысловасці за яе паслугі? Таксама ж аксіёма: кроў эканомікі — грошы. Іх няма. Арганізм мёртвы. Плаціць мясам за трактар — гэта ненармальна, нармальна — грашыма.

Цяпер уявім: рэформы ў сельскай гаспадарцы пачаліся, купля-продаж зямлі дазволена. Немінуча з'явяцца буйныя яе ўладальнікі. 300—500 гектараў зямлі — гэта ўжо маштаб, гэта — рост вытворчасці. Зямля свая — значыць хочацца, каб яна радзіла як мага лепш. Адсюль — новая тэхніка, угнаенні, новыя тэхналогіі. За іх землеўладальнік будзе плаціць прамысловасці грошы. У апошняй з'яўляецца матэрыяльны стымул для развіцця. І таксама рэфарміравання ў адпаведнасці з новымі прыярытэтамі.

Але сельскагаспадарчая прамысловасць жыве не ў паветры. Яна цесна звязана з іншымі галінамі прамысловасці. Адным словам, сітуацыя поўнасцю адпавядае вядомаму параўнанню з эфектам снежнага камяка. Змяненне ў адным месцы аўтаматычна вядзе да змяненняў у другім.

Канешне, усё гэта даволі схематычна, у жыцці ўсё больш складана. Але прынцып менавіта такі.

Дарэчы, нездарма эканоміка Расіі, нягледзячы на бачнае ажыўленне, па сутнасці стаіць на месцы. першапачатковага імпульсу не было...

КРАМОЛЬНАЯ ДУМКА № 3:

у выніку пасіўнасці ў зямельным пытанні і пошуку блізкіх палітычных выгод дзяржава падлажыла пад эканоміку (і пад сябе таксама) бомбу запаволенага дзеяння.

Як быццам простая, нават элементарная думка: дайце магчымасць тым, хто гэта можа і хоча, самім выжыць. Не ўсё, праўда, так проста. Дазвольце свабодную куплю-продаж зямлі, праз нейкі час прыйдзецца вырашаць праблему: а куды дзяваць даволі вялікую колькасць сельскіх чыноўнікаў? Цікавая рэч — у Амерыцы іх не менш, а можа і больш. Адно адрозненне: яны працуюць канкрэтна з кожным фермерам. Чыноўнікаў там столькі і такіх, колькі патрэбна. Лішніх, паверце, ніхто трымаць не стане.

Аднак там ужо адладжаная сістэма, у нас усё толькі пераварочваецца — канца не відаць.

Сёння можна назіраць нейкія сутаргавыя спробы знайсці выйсце. То аб'яўляецца, што яно — у далейшым развіцці прысядзібных участкаў. Пры гэтым не тлумачыцца, у чым яно заключаецца: у сябе селянін будзе сеяць і садзіць толькі пэўную колькасць — яму не трэба 10 гектараў, калі хапае аднаго. То зноў пачынаюцца размовы пра фермераў. Па-першае, ніякіх фермераў у нас няма і не было, у нас арандатары, а фермер — гэта ўладальнік сваёй зямлі. Па-другое, адначасова гаворыцца пра тое, што будуць ствараццца доследныя фермерскія гаспадаркі на базе лепшых «для распаўсюджвання вопыту». Зноў рэцыдыў савецкага мыслення. Божа, якога вопыту? Хто яго будзе пераймаць? Калі ў адну гаспадарку будуць патокам ісці грошы і тэхніка, а ў другую — шыш, то гэта называецца не вопыт, а прывычная паказуха... Ну нічога ж гэта не вырашыць!

А выйсце знаходзіцца недалёка, дастаткова паглядзець сабе пад ногі. Пад нагамі ў нас зямля. Іншымі словамі, трэба дазваляць зямельны рынак, ці рынак зямлі, як каму падабаецца. Містэр Сміт можа купіць у містэра Джона сотню-другую акраў зямлі. Пры гэтым ён плаціць у казну пэўны падатак. Казна багацее. Містэры Сміт і Джон таксама маюць свой профіт. Усе задаволеныя. Чаму гэтак нельга ў нас? Прычым падатак — гэта толькі адно, што бачнае няўзброеным вокам. А момантаў, якія будуць выгадныя дзяржаве — мноства. Я не стаўлю мэту пералічыць усе. Галоўная выгада — будзе рабіцца справа.

Але нашай дзяржаве ўсё не дае спакою фокус, аднойчы паказаны Ісусам Хрыстом — ён накарміў пяццю хлябамі пяць тысяч галодных. Я думаю, больш дастойная задача — даць галодным магчымасць самім сябе накарміць. А гэтыя пяць тысяч потым накормяць яшчэ пяцьдзесят тысяч тых, хто на гэта няздольны. І гэтак далей.

Сяргей ШАЎЦОЎ.

ЗВЯЗДА 3
18 сакавіка 1998 г.

Зваротная сувязь

Бацьку загінуўшага салдата ўдалося з дапамогай «Звязды» і Беларускай ваеннай пракуратуры

ЗНАЙСЦІ ПРАЎДУ

Чытач з Карэліцкага раёна звяртаўся ў рэдакцыю двойчы. Сутнасць яго справы ў тым, што ў войску загінуў сын, аднак ніякай матэрыяльнай дапамогі дзяржава не аказала. Справядлівасць такога падыходу пацвердзілі спачатку ва ўпраўленні ваеннага бюджэту і эканомікі Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь.

Адказ жа гучаў прыкладна так: у адпаведнасці з артыкулам 23 Закона «Аб статусе ваеннаслужачых» не прызнаюцца выконваючымі абавязкі ваеннай службы ваеннаслужачыя, якія скончылі жыццё самагубствам, калі гэтыя дзеянні не былі выкліканы хваробай ці давядзеннем да самагубства, таму падстаў для выплаты бацькам страхавой сумы (250 мінімальных заработных плат. — Аўт.) у сувязі са смерцю сына няма.

Бацька з такім адказам не змірыўся і зноў звярнуўся да «Звязды» з просьбай дапамагчы яму ў рэшце рэшт знайсці праўду — сына ўжо не вернеш, а гонар яго пасмяротна абараніць неабходна. Мы ў гэты раз звярнуліся ў Беларускую ваенную пракуратуру. Праз нейкі час адтуль прыйшоў адказ за подпісам першага намесніка Беларускага ваеннага пракурора палкоўніка юстыцыі Ігара Лапекі. Цытую: «...У ходзе праверкі ўстаноўлена, што радавы М. (па этычных меркаваннях прозвішча мы не называем. — Аўт.) 4 лістапада 1994 года, выконваючы абавязкі вартавога ва ўнутраным каравуле часці, прычыніў сабе з аўтамата навылётнае кулявое раненне галавы, у выніку якога наступіла яго смерць на пасту.

22 жніўня 1995 года 13-й Цэнтральнай ваенна-ўрачэбнай камісіяй Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь была вынесена пастанова аб тым, што кулявое раненне галавы, якое стала прычынай смерці радавога М., атрымана ў перыяд праходжання ваеннай службы.

Прыняцце такога рашэння стала магчымым у сувязі з тым, што 22 сакавіка 1995 года ў п. 1 арт. 23 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб статусе ваеннаслужачых» былі ўнесены змяненні, у адпаведнасці з імі ваеннаслужачыя, якія ўчынілі самагубства, не прызнаюцца выконваючымі абавязкі ваеннай службы, калі вызначаныя дзеянні не былі выкліканы хваравітым станам ці давядзеннем да самагубства.

Разам з тым, у адпаведнасці з часткай шостай артыкула 104 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь патрабаванні новай рэдакцыі п. 1 арт. 23 названага Закона не распаўсюджваюцца на праваадносіны, якія ўзніклі да 22 сакавіка 1995 года, што не было ўлічана ўрачамі 13-й Цэнтральнай ваенна-ўрачэбнай камісіі Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь пры вынясенні пастановы ў адносінах да смерці радавога М.

У адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам на момант смерці, г. зн. на 4.11.1994 г., радавы М. знаходзіўся пры выкананні абавязкаў ваеннай службы. У сувязі з гэтым 4 лютага 1998 года мною (першым намеснікам Беларускага ваеннага пракурора Ігарам Лапекам — **Аўт**.) быў прынесены пратэст на вызначаную пастанову, у якім узнята пытанне аб прывядзенні вынесенай фармулёўкі ў адпаведнасць з патрабаваннямі п. 1 арт. 23 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб статусе ваеннаслужачых», што дзейнічаў на момант смерці радавога М.

Пасля задавальнення прынесенага пратэсту ва ўпраўленне ваеннага бюджэту і эканомікі Міністэрства абароны Рэспублікі Беларусь будзе накіравана прадпісанне аб выплаце бацькам страхавой сумы і прызначэнні ім штомесячнай дапамогі ў памеры трох мінімальных заработных плат...»

Такім чынам, хоць са спазненнем, але ж гаротная сям'я атрымае хоць матэрыяльную кампенсацыю з боку дзяржавы за смерць сына ў войску.

Мікалай ЛІТВІНАЎ.

ПРАШУ СЛОВА

ПАСТАНОВА № 315: ПАСТКА ДЛЯ АЎТААМАТАРАЎ?

Многія вадзіцелі, якія раз'язджаюць на іншамарках па дарогах Беларусі, і не падазраюць, чым гэта можа абярнуцца і ў якую пастку яны рызыкуюць трапіць.

Асабліва гэта датычыць тых, хто мае на руках даверанасць на права распараджэння маёмасцю, у тым ліку і аўтамабілем, калі апошні належыць іншай асобе.

Уся справа ў пастанове Савета Міністраў № 315 ад 10 красавіка 1997 г., дзе для ўвозімых з-за мяжы аўтамабіляў на працягу 2 гадоў устаноўлены так званы «льготны мытны рэжым», калі растаможванне абыходзіцца ўладальніку ўсяго ў 0,3 ЭКЮ за 1 $см^3$ аб'ёму рухавіка. Быццам бы варта парадавацца за такія клопаты пра ўладальніка маёмасці. Але не спяшайцеся радавацца, бо гэтая радасць можа абярнуцца для ўладальніка машыны вялікімі непрыемнасцямі. Аказваецца, на працягу дзеяння льготнага мытнага рэжыму (2 гадоў з моманту растаможкі) аўтамабіль нельга ні прадаваць, ні перадаваць іншай асобе або даваць ёй карыстацца, за выключэннем членаў сям'і. Інакш — бойся, уладальнік машыны, бо ў такім разе ты павінен зрабіць поўнае растаможванне аўтамабіля, вылажыўшы ні многа ні мала 5 (!) ЭКЮ за 1 $см^3$ — гэта значыць суму, якая ў 2-3 разы перавышае рэальны кошт машыны! А гэта дзесьці ў сярэднім абыдзецца «шчасліваму» ўладальніку аўтамабіля ў кругленькую суму, эквівалентную 10.000 доларам ЗША. Атрымліваецца, што ў той час, калі ва ўсіх цывілізаваных краінах свету аўтамабіль даўно з'яўляецца сродкам перамяшчэння, у нас ён лічыцца раскошай і сродкам разарэння грамадзян.

Да чаго можа прывесці такая неабдуманая пастанова?

Вось, напрыклад, ва ўладальніка аўтамабіля пакуль няма правоў на кіраванне аўтамабілем, г. зн. ён можа ездзіць на сваёй машыне, толькі калі за рулём сядзіць іншы вадзіцель, скажам, сябар. Дапусцім, гаспадару машыны раптам стала дрэнна, і сябар адвёз яго ў бальніцу, пасля чаго вырашыў вярнуцца ў гараж, каб паставіць туды машыну. Але, стоп — гэта ўжо парушэнне пастановы № 315, бо ў гэтым выпадку гаспадар машыны абавязаны зрабіць поўнае растаможванне машыны, заплаціўшы 5 ЭКЮ за 1 $см^3$. Для гаспадара машыны гэта будзе раўназначна інфаркту ці кровазліццю, ды і адкуль яму ўзяць такія грошы, нават калі яму ўдасца ачуняць?

Другі прыклад. Гаспадар машыны, збіраючыся паехаць у працяглую камандзіроўку, аформіў на сябра даверанасць распараджацца маёмасцю, у тым ліку і аўтамабілем (проста даверанасць на аўтамабіль натарыусы чамусьці не выдаюць, а вось генеральныя — можна). Зрабіў ён гэта не з-за якіх-небудзь карыслівых меркаванняў, а толькі для таго, каб сябар мог даглядаць яго старую і хворую маці. Гэта і зразумела — трэба вазіць яе ў паліклініку на працэдуры і лячэнне, шукаць дэфіцытныя дарагія лекі, на аўтобусе ж не наездзішся! Але — стоп! Клопаты аб маці абярнуліся для ўладальніка машыны фінансавым узрушэннем — вядомымі 5 ЭКЮ за 1 $см^3$ аб'ёму рухавіка.

Нагадаем: размова ідзе аб зусім бязвінных выпадках перадачы аўтамабіляў па даверанасці, а не аб злосных парушэннях тыпу актаў продажу машын з мэтай нажывы.

Чаму пастанова № 315 карае ўсіх агулам, не аддзяляючы факты відавочных парушэнняў ад выпадкаў, калі дзяржаўныя інстанцыі сваёй дзейнасцю ці бяздзейнасцю самі правакуюць парушэнні (напрыклад, працэдура выдачы даверанасцяў)? Чаму Мытны камітэт своечасова не даў тлумачэнняў па парадку прымянення пунктаў пастановы, хоць пастановай прапаноўвалася гэтаму дзяржаўнаму органу распрацаваць такія растлумачэнні? Чаму не былі прыняты адпаведныя падзаконныя акты, якія б прадпісвалі парадак выканання патрабаванняў пастановы, давёўшы да ведама ўсіх дзяржаўных інстанцый (натарыяльных кантор, юрыдычных кансультацый, судоў і г. д.)?

Нарэшце, калі Беларусь стаіць на шляху інтэграцыі з Расіяй, калі размова ідзе аб адзінай эканамічнай і мытнай прасторы, чаму ў Расіі і Беларусі ўзнікаюць такія вялікія рознагалоссі ў парадку мытнага афармлення ўвозімай маёмасці? Скажам, у Расіі плаціцца мытная пошліна ў памеры ўсяго 1 ЭКЮ за 1 $см^3$ аб'ёму рухавіка пры ўвозе з-за мяжы машыны, пасля чаго ўладальнік мае права распараджацца аўтамабілем па свайму меркаванню — ён можа яе прадаць, перадаверыць іншым асобам і г. д. Чаму і ў Беларусі не зрабіць гэтак жа, ад гэтага ж выйграюць усе — і дзяржава за кошт інтэнсіфікацыі працэсу папаўнення казны, і простыя грамадзяне? Відавочна, больш разумным было б забяспечыць пастаяннае паступленне ў бюджэт 1 ЭКЮ за 1 $см^3$ аб'ёму рухавіка ўвозімых аўтамабіляў, чым паспрабаваць эпізадычна (злавіўшы парушальніка) праз судовыя інстанцыі «выцiскаць» з насельніцтва празмерна вялікую плату ў памеры 5 ЭКЮ за 1 $см^3$.

Цяпер па Магілёву налічваецца некалькі дзесяткаў запратакаліраваных мытняй «спраў» па факту парушэння льготнага мытнага рэжыму з боку ўладальнікаў аўтамабіляў. Уладальнікаў, якіх на поўнай падставе можна назваць бязвінна пацярпелымі ад прававой беззаконнасці і якія ў літаральным сэнсе аказаліся «падстаўленымі» такімі дзяржаўнымі інстанцыямі, як натарыяльныя канторы і мытні. Паколькі практыка выдачы даверанасцяў працягваецца, патэнцыяльна пацярпелымі рызыкуюць аказацца сотні і тысячы аўтаўладальнікаў па аднаму толькі гораду Магілёву і вобласці. Ну а што чакае іх сем'і, зразумела, бо ў сярэдняй беларускай сям'і няма 10.000 долараў для ўплаты такой пошліны, як таго патрабуе пастанова № 315.

Заканадаўства павінна быць гуманным і разумным, як і належыць у сапраўдным дэмакратычным грамадстве.

Анатоль РЫНКЕВІЧ,

г. Магілёў.

ПРАЗ ПАЎВЕКА ЗНОЎ НАБЫЛІ ЦАНУ НЕ ТОЛЬКІ ЗЯМЛЯ І КОНЬ, АЛЕ І ВОЗ, ПЛУГ, ХАМУТ...

Ёсць людзі, чыё жыццё гарманічна ўпісваецца ў адведзены для іх адрэзак часу. Яны не мітусяцца, а спакойна робяць сваю справу, без надрыву і лішняга шуму.

У мінулым калгас «Новае жыццё» Нясвіжскага раёна, а з 1993 года акцыянернае таварыства, вось ужо 31 год узначальвае Міхаіл Саленік.

Тэрмін для кіраўніка ў галіне, дзе пастаянна «то мочыць, то сушыць» даволі вялікі. Але не гэта мяне ўразіла пры сустрэчы з дырэктарам. І не тое, што Міхаіл Васільевіч размаўляе на добрай беларускай мове. А факт, што ў гаспадарцы дакументацыя вядзецца на роднай мове і пратаколы сходаў пішуцца па-беларуску, сапраўды кранае. Такога яшчэ мне не прыходзілася сустракаць, бо мы жывём у час, калі нават установы культуры імкнуцца ўжываць другую дзяржаўную мову.

Але гаварыць па-беларуску — гэта яшчэ не сведчанне мудрасці і прыстойнасці. Магчыма, гэта гаворыць пра жыццёвую пазіцыю чалавека, але найлепшым арыенцірам тут будуць толькі яго справы.

Я не буду апераваць шматлікімі паказчыкамі і дасягненнямі гаспадаркі, а прывяду толькі дзве лічбы. Летась чысты прыбытак тут склаў 15 млрд. рублёў, а сярэдні заробак — 1,5 млн., што для сельскай гаспадаркі нямала.

Хачу спыніцца на пераўтварэнні калгаса ў акцыянернае таварыства. Па-першае, таму, што акцыяніраванне яшчэ не атрымала шырокага распаўсюджання, а па-другое, у нас ужо ёсць невялікая колькасць гаспадарак, у якіх калгаснікі атрымалі свой пай ці долю, але падзел гэтых паёў вельмі недасканалы, а часта і несправядлівы. Напрыклад, не ўлічваецца поўнасцю стаж работы. Бяруцца толькі апошнія 20—30 гадоў. У выніку людзі, якія стварылі гэтыя калгасы і вынеслі на сабе ўвесь цяжар калгаснай сістэмы, апынуліся ў пройгрышы.

У калгасе «Новае жыццё» выкарысталі вопыт Мінскага гадзіннікавага завода і стварылі акцыянернае таварыства адкрытага тыпу. Пры гэтым зыходзілі з таго, што зямлю нельга дзяліць. Яна павінна застацца ўласнасцю таварыства.

Безумоўна, маладое пакаленне калгаснікаў атрымала б значна больш акцый, калі б праігнаравала правы і заслугі старых. У суседнім калгасе менавіта так і зрабілі, калі дзялілі пай толькі за апошнія 20 гадоў стажу.

У «Новым жыцці» пастараліся пазбегнуць такіх непаразуменняў.

— Усё жыццё пражыўшы разам з людзьмі, то інакш і быць не магло, — адзначыў пры размове М. Саленік.

Адпраўным пунктам для падліку стажу работы быў год арганізацыі калгаса. Колькасць акцый залежала і ад таго, што здаў чалавек пры ўступленні ў калгас. Аддаў каня — вось за яго акцыі, прыйшоў без гнядога — няма на каго скардзіцца. І вось праз паўвека зноў набылі цану не толькі зямля і конь, але і воз, плуг, хамут...

Дырэктара, як і старшыню праўлення, людзі выбіраюць на 5 гадоў і ён вырашае ў асноўным бягучыя пытанні, а праўленне надзелена больш шырокімі паўнамоцтвамі. Напрыклад, праблемай будаўніцтва ці размеркаваннем кватэр займаецца якраз праўленне. А вось стратэгічная лінія — за агульным сходам.

З дырэктарам заключыў кантракт і райвыканкам. Робіцца гэта найперш для таго, каб мець магчымасць уплываць на кіраўніка гаспадаркі, хаця, у прынцыпе, усё залежыць ад калектыву.

Думаю, што пэўную цікавасць уяўляе і ўнутраная, вытворчая структура гаспадаркі. У таварыстве існуюць арэндныя калектывы — чатыры ў паляводстве і шэсць у жывёлагадоўлі. Ёсць майстэрня і перапрацоўчая вытворчасць. У гаспадарцы вырабляюць каўбасы, сардэлькі і г.д. Усе калектывы прыбытковыя. Тут дзейнічаюць толькі рыначныя адносіны.

Пры аказанні паслуг адзін аднаму калектывы паміж сабой разлічваюцца чэкамі, якія можна перавесці ў грошы. Можна атрымаць і крэдыт, які прыйдзецца аддаваць. Людзі навучыліся лічыць грошы.

Вось захацелі мясцовыя вернікі займець сваю царкву і пачалі будаваць, толькі не за грошы гаспадаркі, а за свае асабістыя. Калгаснікі далі згоду, каб 1 млрд. рублёў быў выдзелены на царкву з іх дывідэндаў.

Дзесяць працэнтаў прыбытку адлічваецца на дывідэнды. Толькі тут, як лічыць кіраўніцтва гаспадаркі, узнікла праблема, якую неабходна выправіць.

Калі размяркоўвалі акцыі, здавалася ўсё справядліва, але час паказаў, што гэта не зусім так.

Каб з акцый быў толк і яны працавалі, неабходна забяспечыць іх фінансава. У гаспадарцы працуюць 700 чалавек, якія і зарабляюць грошы, але акрамя іх акцыі маюць яшчэ і 1000 пенсіянераў. Значыць, кожнаму працуючаму трэба зарабіць дывідэнды не толькі на сябе, але яшчэ і на пенсіянера, які атрымлівае пенсію часам большую, чым зарплата ў працуючага. І тады было вырашана падзяліць акцыі на дзве катэгорыі. Пенсіянеры ўжо будуць валодаць акцыямі «непрацуючымі» і атрымліваць грошай удвая меней, чым той, хто працуе.

І яшчэ трэба ўлічваць, што акцыя — гэта дакумент, які не губляе сілы і пасля смерці ўладальніка. У гэтым выпадку дывідэнды будуць атрымліваць нашчадкі.

Безумоўна, праблем хапае, і яны не заўсёды могуць быць вырашаны сваімі сіламі. Многае залежыць ад высокіх інстанцый.

Вось за адну тону льнянога семя дзяржава плаціць 5 млн. 500 тысяч, але грошы затрымлівае, а ў той жа час камерсанты гатовы заплаціць удвая больш, але...

— План, які спускаюць зверху, цярпімы, але хацелася б, каб не перашкаджалі працаваць, — гаворыць дырэктар.

Вядома, што аўтаматычным перайменаваннем калгасаў у акцыянерныя таварыствы праблем сельскай гаспадаркі не вырашыш. Такія гаспадаркі, як «Новае жыццё», на пустым месцы не з'яўляюцца.

Вяртаючыся да пачатку нашай размовы, скажу, што Міхаіл Васільевіч падаўся мне вельмі цэльнай асобай. Дарэчы, не толькі ён, але і два яго сыны звязалі жыццё з вёскай, жывуць і працуюць тут жа, у гаспадарцы. Хаця, здавалася б, чаму не ў горадзе, як гэта прынята?

— Вось бачу, як мае ўнукі раніцай ідуць у школу, а потым са школы — і на душы ў мяне добра, — кажа дырэктар, і яму верыш.

Сымон СВІСТУНОВІЧ.

Несвіжскі раён.

НА СТАЛЕ ў прэзідэнта Беларускага дзяржаўнага энергетычнага канцэрна «Белгалоўэнерга» Валянціна Герасімава прыгожа аформлены графік прагнозу электраспажывання ў рэспубліцы да 2015 года. На ім дакладна паказана, колькі скарыстана электраэнергіі з 1990 года, калі пачалося рэзкае скарачэнне яе выпрацоўкі і спажывання. Круты спад пачаўся недзе з 1992 года, а самыя нізкія паказчыкі характарызуюць 1995 год. Потым стала назірацца паступовае павелічэнне спажывання электраэнергіі. І здзіўляцца тут няма чаму, бо энергетыка — тое люстэрка, у якім адлюстроўваюцца важнейшыя працэсы нашай прамысловай вытворчасці і ў цэлым усёй народнай гаспадаркі.

Тыя палітычныя, эканамічныя і сацыяльныя пераўтварэнні, якія адбываюцца ў грамадстве, эканоміцы рэспублікі, не маглі абмінуць і ключавой галіны вытворчасці — энергетыкі. Летась завяршыўся працэс рэарганізацыі Міністэрства паліва і энергетыкі. На яго базе быў створаны канцэрн «Белгалоўэнерга». А вось чым былі выкліканы падобныя пераўтварэнні, якія выгоды прынясе гэта народнагаспадарчаму комплексу краіны, мы і паспрабавалі высветліць у час гутаркі з прэзідэнтам канцэрна Валянцінам ГЕРАСІМАВЫМ.

Прэзідэнт канцэрна «Белгалоўэнерга» Валянцін ГЕРАСІМАЎ.

Машынная зала Лукомскай ДРЭС.

Валянцін ГЕРАСІМАЎ:

«БЕЛАРУСКАЯ ЭНЕРГЕТЫКА ЎПЭЎНЕНА АСВОЙВАЕЦЦА Ў РЫНАЧНЫХ УМОВАХ»

— Пры ранейшай структуры Мінпаліваэнерга выконвала адразу дзве функцыі, — гаворыць Валянцін Васільевіч. — З аднаго боку, яно ажыццяўляла дзяржаўнае кіраванне паліўна-энергетычным комплексам, а з другога — рэгулявала вытворчую дзейнасць. Ствараючы канцэрн «Белгалоўэнерга», функцыі дзяржаўнага кіравання і рэгулявання энергетычным комплексам вырашана было перадаць Міністэрству эканомікі. За канцэрнам жа пакінулі чыста вытворчыя задачы. Вядома, тыя структурныя пераўтварэнні былі выкліканы ў першую чаргу рэформамі, што адбываюцца ў эканоміцы, ды і ў цэлым у народнай гаспадарцы. Беларуская энергетыка ўпэўнена асвойваецца ў рыначных умовах. Ужо дзесяць энергетычных прадпрыемстваў сістэмы сталі акцыянернымі таварыствамі. Паказальны ў гэтым плане вопыт калектыву «Белэнергарамналадка», які аб'ядноўвае каля 2 тысяч чалавек. Летась гэта прадпрыемства было пераўтворана ў акцыянернае таварыства. І хоць прайшло не так шмат часу пасля рэарганізацыі, аднак ужо ёсць і пэўныя поспехі. І галоўнае, бадай, у тым, што людзі пачынаюць разумець: яны становяцца сапраўднымі гаспадарамі на вытворчасці, што гэта — іх прадпрыемства! На чарзе структурнае пераўтварэнне і непасрэдна на саміх электрастанцыях. Яны з'яўляюцца галоўнымі вытворцамі электраэнергіі. У той жа час гэтыя буйныя прадпрыемствы нават не маюць свайго рахунку ў банку, а значыць яны пазбаўленыя магчымасці самастойна распараджацца ўласнымі сродкамі. У будучым бачыцца такая схема: электрастанцыі стануць паўнапраўнымі ўласнікамі, будуць выпрацоўваць электраэнергію і прадаваць яе абласным энергетычным прадпрыемствам, а тыя — ужо непасрэдна спажыўцам. На гэтым этапе ўзрасце роля электрастанцыі як асноўнага вытворцы энергіі. У выніку самі энергетыкі будуць зацікаўленыя ў зніжэнні затрат, а адпаведна і ў змяншэнні сабекошту электраэнергіі. Значныя сродкі можна будзе накіраваць на капітальны рамонт, мадэрнізацыю энергетычнага абсталявання. А каб паказаць, якое гэта будзе мець значэнне для ўсёй нашай эканомікі, спашлюся на канкрэтны прыклад. Як вядома, тэрмін службы энергаблокаў самай магутнай у рэспубліцы Лукомскай ДРЭС, на долю якой прыпадае каля паловы ўсёй выпрацоўваемай электраэнергіі, разлічаны на 30 гадоў эксплуатацыі.

Дык вось, у снежні будучага года якраз спаўняецца 30 гадоў з дня пуску першага такога энергаблока. На падыходзе да такога рубяжа і астатнія энергамашыны. Сродкаў жа ў дзяржавы для іх мадэрнізацыі няма. А таму неабходна пераводзіць электрастанцыі на ўласны баланс, з тым каб самім зарабляць сродкі, у тым ліку і на мадэрнізацыю вытворчасці. У гэтым і толькі ў гэтым бачыцца выйсце з такога незайздроснага становішча, у якім апынулася наша энергетыка.

— Вы спасылаецеся на недахват сродкаў, а між тым у Оршы будуецца новая электрастанцыя. Адкуль рэсурсы?

— Сапраўды, у раёне льнокамбіната, побач з ужо дзеючай ЦЭЦ, завяршаецца будаўніцтва новай электрастанцыі. Яшчэ 16 снежня 1993 года было падпісана пагадненне з Еўрапейскім банкам рэканструкцыі і развіцця аб выдзяленні Міністэрству энергетыкі нашай рэспублікі крэдыту ў суме 48,6 мільёна долараў ЗША на мадэрнізацыю Аршанскай ЦЭЦ і стварэнне там парагазавай устаноўкі. Дарэчы, адной з умоў выдзялення крэдыту якраз і было далейшае рынкавае пераўтварэнне ў энергетыцы, а менавіта рэарганізацыя міністэрства ў энергетычны канцэрн. І ўвогуле замежны капітал аддае перавагу прыватным прадпрыемствам, прасцей кажучы, не хоча мець справы з дзяржаўнай уласнасцю. І вось у канцы 1994 года колішняе Міністэрства энергетыкі Рэспублікі Беларусь аб'явіла тэндэр на распрацоўку праекта, пастаўку абсталявання, ажыццяўленне мантажу і пуску Аршанскай электрастанцыі з камбінаваным цыклам. У сакавіку і верасні 1995 года адбыліся два тэндэры. У іх прынялі ўдзел фірмы Швецыі, Аўстрыі, Фінляндыі, Італіі, Францыі і Швейцарыі. А 16 студзеня 1996 года па рашэнню ацэначнай камісіі пераможцай стала французская фірма «Гек Алстом». Неўзабаве побач з дзеючай Аршанскай ЦЭЦ пачаліся работы па ўзвядзенню новай электрастанцыі. Дарэчы, усе будаўнічыя і мантажныя работы вялі нашы энергабудаўнікі, у асноўным будаўнічага ўпраўлення Лукомскай ДРЭС, іншых будаўнічых арганізацый сістэмы. Французскія спецыялісты вялі нагляд за ходам работ, дапамагалі ў мантажы электраабсталявання і прыбораў кантролю. Ужо 22 снежня мінулага года — усяго праз год з пачатку будоўлі быў ажыццёўлены пробны пуск станцыі. Цяпер там завяршаюцца пусканаладачныя работы, а ўжо ў красавіку электрастанцыя будзе ўведзена ў рэжым эксплуатацыі. Фактычна гэта станцыя — праобраз энергетыкі XXI стагоддзя.

— Мы гаворым пра вытворчасць электраэнергіі, нарошчванне энергетычнага патэнцыялу рэспублікі, але не менш важная і праблема энергазберажэння...

— Сапраўды, гэта праблема агульнадзяржаўная. Аднак не варта ўсё зводзіць да простага пераліку тых жа лямпачак, што гараць іншы раз у дзённы час. Або, скажам, завезлі з-за мяжы некалькі тысяч энергазберагальных лямпаў — і ўжо вырашана пытанне энергазберажэння! Гэта справа куды больш маштабная, чым можа здацца на першы погляд. Важна найперш дабіцца ўкаранення энергазберагальных тэхналогій ва ўсіх галінах народнай гаспадаркі. Хіба можна ставіць на паток, няхай сабе і найноўшую мадэль тэлевізара, калі ён намнога больш спажывае электраэнергіі, чым аналагічны замежны апарат? Тое ж самае і адносна іншых бытавых электрапрыбораў, якіх нямала выпускаецца ў рэспубліцы.

— Дзякаваць Богу, здаецца, як у нашай краіне, так і ва ўсім свеце мінае перыяд гігантаманіі. Цяпер усё больш увагі ўдзяляецца пошуку мясцовых крыніц энергіі. Яны больш даступныя, танныя. У той жа багатай Галандыі шырока выкарыстоўваецца сіла ветру. Павышаная ўвага ўдзяляецца развіццю гідра- і біяэнергетыкі. А што ў гэтым плане робіцца ў нашай рэспубліцы?

— Мы вядзём пэўныя распрацоўкі па выкарыстанню энергіі ветру для стварэння невялікіх энергаўстановак, накшталт тых, што ёсць у Галандыі. Аднак гэта патрабуе немалых затрат. Сродкаў жа катастрафічна не хапае. Што датычыцца гідраэнергетыкі, то гэты напрамак заслугоўвае самай пільнай увагі. У свой час у рэспубліцы дзейнічала каля сотні невялікіх па сённяшніх мерках гідрастанцый. Іх агульная магутнасць складала недзе каля 200 мегават. А потым, калі быў узяты курс на стварэнне буйных электрастанцый, увага да малой энергетыкі аслабела. Усе гэтыя невялікія ГЭС былі закансерваваныя. А што значыць у нашых умовах гэтая самая «кансервацыя»? Словам, усе яны патрабуюць аднаўлення. І я ганаруся тым, што, калі яшчэ працаваў генеральным дырэктарам «Віцебскэнерга», непасрэдна арганізаваў аднаўленне Дабрамысленскай ГЭС, што ў Лёзненскім раёне. Яна ў 1989 годзе зноў уступіла ў эксплуатацыю. І наогул гэтую справу лічу вельмі перспектыўнай. Калі сабекошт кілават-гадзіны на буйных сучасных ДРЭС складае недзе каля 4 цэнтаў, то на гідрастанцыі ён менш аднаго цэнта.

І вось ужо па ўсёй рэспубліцы пачалі аднаўляць гэтыя самыя гідрастанцыі. Не так даўно ў Астравецкім раёне адноўлена Янаўская ГЭС. У тым жа Астравецкім раёне пачалося аднаўленне яшчэ адной гідрастанцыі, якая належыць мясцовай кардоннай фабрыцы. Запрацавала першая з трох турбін. І ўвогуле вытворчае аб'яднанне «Гроднаэнерга» паказвае тут добры прыклад. Па ацэнках мясцовых спецыялістаў, выкарыстанне энергіі ГЭС можа даць прыбаўку каля 95 тысяч кілават устаноўленай магутнасці, што дазволіць выпрацоўваць дадаткова ў год каля 200 мільёнаў кілават-гадзін электраэнергіі. І гэта толькі ў адной вобласці.

Немалаважнае значэнне мае і далейшая распрацоўка газагенератарных установак, якія будуць працаваць на адходах драўніны. У Бешанковіцкім раёне ўжо дзейнічаюць катлы, якія працуюць на драўнінных шчэпках. Калі ўлічыць, што ў рэспубліцы штогод нарыхтоўваецца недзе каля 700 тысяч кубаметраў дроў, то выкарыстанне газагенератарных установак абяцае вялікую эканомію энергарэсурсаў. Усё гэта разам узятае яшчэ раз пацвярджае, што і малая энергетыка мае вялікае значэнне, тым больш ва ўмовах рынку, калі даводзіцца лічыць кожную кілават-гадзіну электраэнергіі, кожную гігакалорыю цяпла.

— І ўсё ж, калі мы ўжо пачалі гаворку пра малую энергетыку, то, здаецца, найбольш эфектыўным напрамкам у выкарыстанні мясцовых відаў энергіі з'яўляецца менавіта гідраэнергетыка. Тым больш калі ўлічыць, што ў рэспубліцы ў стане кансервацыі недзе каля 100 гідраэлектрастанцый. Аднак для іх аднаўлення сродкаў у дзяржавы нестае. Дык чаму б не скарыстаць для гэтых мэтаў прыватны капітал?

— Мы ўвогуле не супраць гэтага. На большасці станцый захаваліся плаціны, насыпныя дамбы, будынкі, на якія затрачаны немалыя дзяржаўныя сродкі. А ўвогуле аднаўленне падобных электрастанцый можа прынесці значную эканамічную выгоду. Па-першае, затраты на іх аднаўленне не такія ўжо і вялікія, а па-другое, акупяцца яны вельмі хутка. Словам, калі ёсць ахвотнік укласці свае сродкі ў гэтую высакародную справу, канцэрн «Белгалоўэнерга» гатовы да такога супрацоўніцтва.

На блочным пульце кіравання Лукомскай ДРЭС;

РЭПАРТАЖ

СТАНЦЫЯ XXI СТАГОДДЗЯ

ДЫРЭКТАР АРШАНСКАЙ ЦЭЦ Генадзь Каралёў рыўком адчыніў дзверы, і ў тое ж імгненне з памяшкання данёсся такі гул, што хоць крычма крычы, нічога не пачуеш. Ужо потым, калі мы выйшлі адтуль, Генадзь Мікалаевіч растлумачыў, што тут устаноўлена газавая турбіна — таму і гул. І гэта пры тым, што турбіна практычна працуе на халастым хаду, а калі б знаходзілася пад рабочай нагрузкай, то без спецыяльнага шлемафона туды наогул не варта заходзіць. Затое ў самім цэху ціха. Гэта дасягаецца за кошт спецыяльнай гукаізаляцыі.

З цікаўнасцю аглядаем памяшканні новай электрастанцыі. Завяршаюцца апошнія аддзелачныя работы. І хоць унутры яшчэ шмат рыштаванняў, але скрозь іх праглядваецца прама-такі унікальная для вытворчых памяшканняў аддзелка сцен, рабочых вузлоў і механізмаў. Усё аж зіхаціць яркай рознакаляровай фарбай!

Перахапіўшы мой здзіўлены позірк, Генадзь Мікалаевіч, які суправаджаў нас у гэтай своеасаблівай экскурсіі, зазначыў:

— Станцыя і сапраўды унікальная. Ва ўсякім разе, на тэрыторыі сённяшняй СНД нічога падобнага няма і не будуецца. На гэтым аб'екце змантыраваны дзве газавыя турбіны, два катлы-утылізатары і адна паравая турбіна. Магутнасць новай ЦЭЦ недзе 75,4 мегавата. Яна будзе выпрацоўваць у год 555 мільёнаў кілават-гадзін электраэнергіі. Унікальнасць станцыі перш за ўсё ў тым, што яна будзе поўнасцю аўтаматызавана. Да таго ж вельмі эканамічная. Каэфіцыент карыснага дзеяння яе перавысіць 65 працэнтаў, што дазволіць эканоміць недзе да 50 тысяч тон умоўнага паліва ў год. Гэта вельмі высокі паказчык, бо на існуючых буйных цеплавых станцыях каэфіцыент карыснага дзеяння меншы за 50 працэнтаў.

Генадзь Мікалаевіч ведае, пра што гаворыць. Пасля заканчэння Беларускага політэхнічнага інстытута каля 18 гадоў адпрацаваў на флагмане беларускай энергетыкі — Лукомскай ДРЭС. І тут, на Аршанскай ЦЭЦ, ужо некалькі гадоў. Пры ім распрацоўваўся праект мадэрнізацыі дзеючай станцыі. Уведзеная ў эксплуатацыю яшчэ ў снежні 1961 года, Аршанская ЦЭЦ мала таго што была адносна невялікай (магутнасць яе складала ўсяго 6 мегават), а таму не задавальняла патрэбнасці растучага горада, але яшчэ і нізкапрадукцыйнай. Да таго ж і абсталяванне — на грані зносу. Словам, патрабавалася карэнная рэканструкцыя ЦЭЦ. Па сутнасці, побач трэба было будаваць новую электрастанцыю. Як вядома, першачаргова Еўрапейскі банк рэканструкцыі і развіцця абяцаў на гэтыя мэты 48,6 мільёна долараў крэдыту. Але дзякуючы намаганням Міністэрства энергетыкі рэспублікі, якое выступала асноўным заказчыкам, і ўмела праведзенаму тэндару агульны кошт закупленага абсталявання зменшыўся недзе на 10 мільёнаў долараў. Паспрыяла і тое, што ўвесь аб'ём будаўнічых работ выконвалі нашы рабочыя. Спецыялісты французскай фірмы «Гек Алстом» толькі ажыццяўлялі кантроль за ходам мантажу абсталявання. Асноўным падрадчыкам выступала будаўнічае ўпраўленне Лукомскай ДРЭС. Ударна працавалі на гэтым аб'екце таксама будаўнікі прадпрыемстваў «Энергамантаж», «Электрамантаж», «Лукомльэнергамантаж»...

Высока ў неба ўзняліся дзве трубы новай электрастанцыі. Яны захапляюць нейкай сваёй вытанчанасцю.

— Тут вызначыліся мантажнікі акцыянернага таварыства «Лукомльэнергамантаж», — тлумачыць Генадзь Мікалаевіч. — Яны самі вырабілі тыя трубы, самі і змантыравалі іх. Прычым уклаліся дакладна ў тэрмін. Нават прыдзірлівыя французы не знайшлі ніякіх хібаў. Якасць мантажу выдатная. Пэўны ўклад унеслі яны таксама і ў мантаж трубаправодаў. А ўвогуле ўсе стараліся. Таму і ўклаліся ў тэрмін.

На цэнтральным пункце кіравання шчыравалі французскія спецыялісты. Яны мантыравалі прыборы кіравання, вялі наладку абсталявання. Пашкадавалі, што існуе моўны бар'ер. А як хацелася з імі пагаварыць! Тым больш, што, па словах дырэктара, усе яны вопытныя спецыялісты ды і наогул шчырыя людзі.

І нашы рабочыя, спецыялісты марна час не губляюць: з дня пачатку будоўлі праекціроўшчыкі, мантажнікі і эксплуатацыйны персанал набылі немалы вопыт асваення навейшых тэхналогій вытворчасці цеплавой і электрычнай энергіі. Важна і тое, што парагазавая тэхналогія стане асноўнай у XXI стагоддзі, таму беларускія энергетыкі атрымалі унікальную магчымасць асвоіць тэхніку новага пакалення. І ўвогуле можна ганарыцца, што менавіта на беларускай зямлі з'явілася станцыя, якая стане праобразам энергетыкі новага стагоддзя.

Дырэктар Аршанскай ЦЭЦ Генадзь КАРАЛЁЎ і інжынер «Белэнергарамналадкі» Валянцін РАДАМАН аглядаюць размеркавальнае ўстройства станцыі

Група французскіх спецыялістаў.

Так выглядае новая электрастанцыя ў Оршы.

Электрамантажнікі прадпрыемства «Электрамантаж» Пётр СУШКІН і Віктар ІЎКІН вядуць апрасоўку клемы на электрычным кабелі.

Матэрыялы выпуску падрыхтавалі да друку спецыяльныя карэспандэнты «Звязды» Уладзімір ГОЙТАН, Мікалай АМЕЛЬЧАНКА (фота).

Старшыня Дзяржаўнага камітэта па друку наведаў факультэт журналістыкі БДУ

Старшыня Дзяржкамдруку Міхаіл Падгайны сустрэўся з выкладчыкамі і студэнтамі факультэта журналістыкі БДУ. Гэта было асаблівае знаёмства кіраўніка галіны з будучымі журналістамі, а пакуль студэнтамі.

У краіне зарэгістравана больш як 1100 перыядычных выданняў, 900 з іх — недзяржаўныя, адзначыў Міхаіл Васільевіч. Дзяржаўных газет, якія маюць права распаўсюджваюць афіцыйную інфармацыю, у рэспубліцы ўсяго 6. Ёсць таксама 6 абласных і 129 раённых газет. 42 выданні фінансуюцца праз Дзяржаўны камітэт па друку. Не адмоўлена ў ліцэнзаванні ніводнай газеце. Наконт папярэджання асобных газет старшыня камітэта паведаміў: на сённяшні дзень па аднаму папярэджанню маюць газеты «Белоруссия», «Народная воля» і «Навіны». Ёсць прэтэнзіі і да некаторых камерцыйных газет з-за парушэнняў Закона аб рэкламе.

Наконт абавязковага размеркавання. М. Падгайны займае цвёрдую пазіцыю: спецыяліст, на падрыхтоўку якога дзяржава затраціла грошы, павінен пэўны тэрмін адпрацаваць там, дзе ён найбольш патрэбны дзяржаве. Калі ж ён не хоча ехаць па размеркаванню — няхай верне грошы за адукацыю. Другі аспект у тым, што выданне, якое «заказала» сабе спецыяліста, павінна забяспечыць яму нармальныя ўмовы працы і пражывання. Адпаведныя прапановы ўжо ўнесены на разгляд Савета Міністраў Беларусі. Не сакрэт, што найменш укамплектаваныя спецыялістамі раённыя газеты. Ёсць патрэба ў пэўных спецыялістах ў абласных і рэспубліканскіх выданняў. Летась з 44 выпускнікоў факультэта журналістыкі выкарысталі права ўладкавання на працу, якое ім дае размеркаванне, толькі 4.

Сяргей ПРОТАС.

ІНШЫЯ

ЦУКЕРКА АД КРЫШНАІТА

На жаль, у журналісцкай практыцы часта так здараецца, што першая сустрэча з чалавекам становіцца і апошняй. Спаткаўся, пагутарыў, сабраў матэрыял для артыкула — і ўжо чакаюць новыя людзі, новыя падзеі.

Паўтаруся, на жаль.

Летась у «Звяздзе» быў надрукаваны мой артыкул «Крышнаіты з ваколіц вёскі Хватынка», у якім гутарка ішла пра сельскагаспадарчую абшчыну крышнаітаў у Крупскім раёне. У першых абзацах падаваліся словы знаёмца. Маўляў, нічога ў незвычайных фермераў не атрымаецца. Тады я з ім не мог спрачацца. Патрэбен быў час.

І вось прайшоў год.

КРЫШНАІТЫ І КАПУСТА

Нагадаю. Некалькі гадоў таму ў Крупскім раёне паслядоўнікі таварыства свядомасці Крышны ўзялі ў арэнду кавалак зямлі, пачалі будаваць там вялікі, на некалькі паверхаў, будынак. Сельскую гаспадарку яны вялі (і вядуць) у адпаведнасці з ведычнай культурай, паводле якой жывая істота ўяўляе сабою жывую душу, ненароджаную і бессмяротную. На ферме меліся два дужыя валы. На іх аралі, не прызнаючы тэхнікі. Было там яшчэ некалькі жывёлін, планавалі займацца пчалярствам. Жыло на ферме каля 10 чалавек.

Адразу зазначу: як мне падалося, быў там і большы аптымізм, чым цяпер.

... У вочы адразу кінуліся шматлікія вуллі.

— Колькі?

— У пчаляроў неяк не прынята гаварыць пра гэта, — адказаў ужо знаёмы Валодзя.

Прыкінуў: каля трыццаці калод. Існуе адмысловае падаграванне. Старшыня Абчугскага сельсавета Аляксандр Каравацкі — сам пчаляр. Таму адразу пачаў цікавіцца прыстасаваннем. Я ж зазначыў адзінае: мой бацька і дзед ацяплялі вуллі іначай. Значыць, не цураюцца крышнаіты-фермеры сучасных дасягненняў.

Летась мяне прыемна ўразіла падрыхтоўка тут насення бульбы. Перабраныя клубні пад электрычным асвятленнем.

— І як ураджай? Удаўся?

— Не. Ледзь-ледзь хапіла на новае насенне. Але ж неўраджайны год быў па ўсім раёне. Затое ўрадзілі капуста і агуркі.

У Крупках мне ўжо расказалі: гэтай прадукцыяй крышнаіты гандлявалі на мясцовым базарчыку. Людзі расхоплівалі, бо агуркі былі надзіва вялікія.

— Бізнесам пачалі займацца? Самі сябе не можаце пракарміць?

— Нам жа патрэбны грошы, каб купіць вопратку, цукар ці проса.

Адказ спакойны, рацыянальны. Без крайнасцяў і філасофскіх «завіхрэнняў». А я іх чакаў...

— Зямлю яшчэ будзеце браць?

— Не. Гэту б апрацаваць.

Жыццё адрэгулявала колішнія пражэкты. Яно — лепшы настаўнік і карэктар.

Але я ўжо зразумеў: знаёмцу з Мінска магу адказаць: не, браце, не завалілі тут справу. Развіваюць гаспадарку, жывуць і дапамагаюць тутэйшым. Напрыклад, наведваюць мясцовую бальніцу.

ПАГУТАРЫЛІ...

Толькі ў час гэтай паездкі зразумеў: сельскагаспадарчая абшчына каля Хватынкі — манастыр. Бо і ў каталіцкіх, і ў праваслаўных манахаў стыль жыцця падобны — жывуць сваёй працаю.

Думку пацвердзіў і Юрый. На яго звярнуў увагу адразу. З-за фрэзуры. Ніякай коскі, звычайныя каротка пастрыжаныя валасы. Юру нельга і назваць крышнаітам. Ён ездзіць па храмах розных рэлігійных канфесій. Шукае свой шлях, шукае сябе. Цяпер вось апынуўся тут.

Разумны позірк, лагічныя разважанні, прыгожы твар. І чаго не сядзіцца? Жыў бы, як усе. Вось гэтае «як усе», можа, і самае страшнае. «Як усе» — значыць па звычцы, па правілах, якія навязвае грамадства. А воля, а духоўныя пошукі? Яны недзе для нас, большасці, сапраўды далёка. Хіба ў творах класікаў...

— Скажыце, а калі нехта адмаўляецца ад філасофіі свядомасці Крышны?

— Блага вядома. Кожны ўчынак адгукнецца некалі. Падводзіць і настаўніка. Але ніхто перашкаджаць не будзе. Кожны мае права на выбар.

— Дарэчы, пра настаўніка. Паводле ведычнай філасофіі, вы яму занадта ж ужо падначаленыя. Нават жаніцца без дазволу не можаце.

— А што кепскага, калі нехта слушна раіць? Вы ж таксама да старэйшага прыслухоўваецеся. У гэтым жыцці без духоўнай падтрымкі не абысціся.

— Быў такі выпадак, — прыгадаў Валодзя. — Адзін з адданых не паслухаўся настаўніка і ажаніўся супраць ягонай волі. Пасля моцна шкадаваў.

Ну, гэта ўжо можа быць і нацяжка. Па вялікаму рахунку, і хрысціянін звяртаецца па параду да свайго святара. Ды не заўсёды прыслухоўваецца да ягонага меркавання. Святар ці настаўнік такі ж чалавек. А людзям уласціва памыляцца.

Летась у манастыры я сустрэўся з маладой дзяўчынай. Была яна адзінай сярод мужчын.

— Дзе Ірына?

— Выйшла замуж.

— За сябра таварыства?

— Так. Жывуць цяпер у Мінску.

З'явілася ж тут іншая жанчына. З дзіцем. Трохгадовая дзяўчынка з цікавасцю паглядала на незнаёмага дзядзьку. Запытаўся, дзе будзе вучыцца. Калі не адчыніцца адмысловая школа, то стане наведваць звычайную. «Мы ж не адмаўляем значнасці навуковых ведаў. А духоўнае выхаванне атрымае ў нас».

Маленькая дзяўчынка нагадала: хлопцы — таксама нечыя дзеці.

БАЦЬКІ І ДЗЕЦІ

Ці не найбольшая небяспека ад розных нетрадыцыйных вучэнняў і філасофій — адхіленне дзяцей ад бацькоў. Аддаючыся новаму стылю жыцця, слухаючы настаўніка, чалавек забывае пра тых, хто даў яму цялеснае жыццё. Ва ўсякім разе, такія факты ёсць. Дакладней, я чытаў пра іх. Хацеў упэўніцца.

— Мае бацькі, наадварот, задаволеныя, — шчыра сказаў Андрэй.

На ягоным ложку заўважыў кнігі па садаводству. На ферме ёсць і сад. Андрэй у гэтай галіне лепшы спецыяліст.

— Я ж цяпер многае ўмею. А навучыўся тут. Бацькі супакоіліся.

— Вы, напэўна, хуліганам былі...

— Быў, — усміхаецца.

Валодзя таксама расказаў пра апошнюю паездку дамоў. Маці працуе паштаркаю. Дапамагаў ёй. Бацькі, вядома, адразу былі незадаволеныя зменамі ў ягоным жыцці, а цяпер супакоіліся. Прывёў ён і слушны аргумент: «Студэнт едзе вучыцца і дома бывае рэдка. Ці хто, напрыклад, на Поўначы працуе. Так і мы не павінны ўсё жыццё быць з бацькамі. У нас сваё жыццё. Але пра іх памятаем».

Непаўналетніх у таварыства прымаюць толькі з пісьмовага дазволу бацькоў.

У войску таксама крышнаіты не адмаўляюцца служыць. Праўда, праблема з харчаваннем. Але і яе неяк вырашаюць. Зрэшты, каб не памерці з голаду, можна і мяса есці. Жыццё важней...

Я заўважыў: гутарка больш шчырая, чым у першы раз. А леташнюю публікацыю, высветліў, чыталі.

ЦУКЕРКА АД КРЫШНАІТАЎ

Ну і няхай. Няхай нехта верыць у Крышну, не есць мяса, носіць коску, паўтарае малітву «Харэ Крышна, Харэ Рама». Няхай. Абы не шкодзіла іншым. Хаця гэта мы іх успрымаем, як іншых. Не такіх, як мы. Толькі пытанне: хто больш слушна жыве? Пытанне, адказу на якое я баюся...

А наконт распаўсюджання веравызнання я застаюся пры колішніх поглядах: на Беларусі крышнаіцтва не прыжывецца. Хрысціяне мы. А своеасаблівай лакмусавай паперкай паслужылі... цукеркі. Іх таксама тут гатуюць. Даведаўшыся, што маю дзяцей, пачаставалі. І вось якая была рэакцыя.

Знаёмая старшакласніца падзялілася з маці. Смак ацанілі. Але толькі матуля заікнулася: «Здаецца, ведаю, з чаго зроблена», як дзяўчына перапыніла яе:

— Лепш не кажы...

Значыць, асцерагаецца. Невядома...

Мае дзеці ласаваліся спакойна. Тут тлумачэнне простае: у падсвядомасці сядзіць, што бацька абы чым не пачастуе.

Адну цукерку я пакінуў у крупскай сям'і. Праз два дні ад'язджаў адтуль, а яна так некранутая і ляжала на кухонным стале...

З КАМПЕТЭНТНЫХ КРЫНІЦ

*Суб'ектыўнае часта не адпавядае аб'ектыўнаму. Я не валодаю ні звышведамі, ні суперматэрыяламі ў галіне нетрадыцыйных веравызнанняў (па праўдзе, як і традыцыйных). Напэўна, гэта і не патрэбна. Ёсць спецыялісты. Пасля паездкі ў Крупскі раён звярнуўся ў Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцяў. На мае пытанні згадзіўся адказаць кансультант аддзела па справах рэлігій Вячаслаў **САВІЦКІ**.*

— Вячаслаў Аркадзьевіч, колькі таварыстваў свядомасці Крышны зарэгістравана ў Беларусі?

— Па аднаму ў Мінску, Магілёве, Гродне, Гомелі і Віцебску. Падрыхтаваны дакументы для рэгістрацыі ў Бабруйску.

— Ці былі нейкія канфліктныя сітуацыі з імі?

— Тры гады таму і летась адбыліся суды ў Мінску. У першым выпадку прэтэнзіі да таварыства выказалі бацькі некалькіх юнакоў. Парушэнняў закона з боку крышнаітаў выяўлена не было. Другім разам само таварыства падало іск на адну з газет, які таксама быў адхілены. Увогуле, таварыства свядомасці Крышны з законам стараецца сябраваць. Напрыклад, рашэнне суда яны самі прынеслі нам у камітэт. Вось адно з адгалінаванняў — «вайшнавы» — другая справа. Прыязджала з Масквы місіянерка, паспрабавала зарэгістраваць арганізацыю. Праверылі і аказалася, што сярод членаў абшчыны шмат фіктыўных прозвішчаў. Веравызнаўчы бок з крышнаітамі супадае, але «вайшнавы» больш агрэсіўныя. Напрыклад, прыкідваюцца вельмі беднымі, ходзяць у лахманах. А на самай справе іхнія кіраўнікі жывуць вельмі багата, хаця радавыя члены нават жабрацтвам займаюцца. Агрэсіўна яны навязваюць і свае погляды. Абшчыну мы не зарэгістравалі.

— Пасля леташняй публікацыі мне расказалі выпадак, які здарыўся ў Мінску. Адзін з настаўнікаў вадзіў школьнікаў да крышнаітаў, нават елі там прасад. Ці не парушыў ён закон? Дзеці ж непаўналетнія.

— Трэба канкрэтна разбірацца. Калі, напрыклад, гэты настаўнік вадзіў іх туды на азнаямленчую экскурсію, а пасля наведвалі яшчэ і праваслаўныя ці каталіцкія ўстановы, дык нічога страшнага. Калі ж ішла агітацыя слушнасці менавіта гэтага вучэння, такога настаўніка трэба гнаць са школы і да дзяцей блізка не падпускаць. Адукацыя, варта памятаць, у нас свецкая.

— Я зразумеў, што крышнаіты клопату вам не прыносяць. А ці ёсць на Беларусі так званыя дэструктыўныя секты?

— Ёсць. Вялікую актыўнасць праяўляюць прадстаўнікі царквы «Вучні Ісуса Хрыста». Арыентуюцца яны на моладзь. Праводзяць нават дыскатэкі, ні аднаго новага чалавека не абмінаюць увагай. Існуе поўная падначаленасць. Галоўная мэта — знайсці новага вучня. Перашкаджае ў гэтым праца ці сям'я — павінен пакінуць іх. Існуе жорсткае замбіраванне. Іншыя канфесіі не прызнаюцца. Цэнтр знаходзіцца ў Бостане. Уявіце: адтуль паступае ўказанне нейтралізаваць пэўную колькасць людзей. Яны яго выканаюць. Вялікую небяспеку нясе секта «Сям'я» ці «Дзеці Бога». Там культывуецца секс. Маўляў, дзеля любові да Бога трэба ахвяраваць сваім целам. Страшна, што яны вядуць работу нават у дзіцячых садзіках, замбіруюць дзетак праз казкі. Пра сатаністаў многія ведаюць. Асабліва яны актывізаваліся сёлета, бо раз за 400 гадоў выпадаюць, як сёлета, тры сатанінскія дні: пятніца, 13-га. Нядаўна ў Магілёве выявілі двух членаў «Белага брацтва».

— Што параіце бацькам, калі іх непаўналетняе дзіця пачало наведваць такія секты?

— Што датычыць зарэгістраваных абшчын тых жа крышнаітаў, дык трэба тлумачыць, пераконваць. А калі гутарка ідзе пра дэструктыўныя секты, незарэгістраваныя, неабходна звяртацца ў наш камітэт або адпаведныя структуры рай- ці аблвыканкамаў. Больш таго, паведаміць пра незаконную дзейнасць такой секты можна прама ў міліцыю.

Пасля гутаркі з Вячаславам Савіцкім парадаваўся за знаёмцаў-крышнаітаў: слушна робяць, што з законам сябруюць. Але насцярожыла наяўнасць шкодных псеўдавучэнняў. Таму ўжо ведаю, пра што будзе наступная публікацыя пад рубрыкай «Іншыя»...

Міхал ТАЛОЧКА.

УСЁ ПРА ЎСЁ

Каціны дэсант

Востраў Барнеа славіцца ў Інданезіі не толькі пасевамі рысу, але і незлічонай процьмай пацукоў. У акрузе Качын яны з'ядалі больш за палову ўраджаю, і тады ім была аб'яўлена вайна. Першы скінуты з самалёта дэсант складаўся са ста катоў.

Выратавала музыка Чайкоўскага

Больш як дзесяць гадоў таму зімой велізарны статак бялуг у Берынгавым моры быў адрэзаны ад адкрытага мора вялікай сцяной лёду. Ім пагражала немінучая смерць, таму што суровая зімовая сцюжа ўсё больш і больш звужала ўчастак вады, у якой статак трымаўся. Для таго, каб вырваць гэтых вялікіх млекакормячых з лядовага палону, капітану ледакола «Масква» быў дадзены загад увайсці ў праліў і прасекчы лёд. Гераічнымі намаганнямі экіпажа праход для бялуг быў зроблены, аднак тыя не жадалі выйсці праз яго ў адкрытае мора, а заставаліся ў лядовай пастцы. Ніхто не ведаў, як вывесці няшчасных, пакуль нехта з каманды не ўспомніў, што бялугі любяць музыку.

Уключылі на поўную магутнасць дынамік і сталі прайграваць запісы вакальна-інструментальных ансамбляў! Аднак, пачуўшы «Арлекіна! Арлекіна! Хі-хі-хі! Ха-ха-ха!» бялугі спалохана кінуліся далей ад карабля. Музыку замянілі на джаз Уцёсава, але і хуткія рытмы джаза ніякага водгуку ў бялуг не выклікалі. Тады радыст паставіў грампласцінку з музыкай Чайкоўскага, «Танец маленькіх лебедзяў» з неўміручага балета «Лебядзінае возера». І тут бялугі накіраваліся да ледакола і пацягнуліся за ім у адкрытае мора.

Сабака пераадолеў моўны бар'ер

Ледзь не адняло назаўсёды мову ў 53-гадовага жыхара Пермі Эдуарда К., які дражніў свайго сабаку. На добрым падпітку ён забаўляўся тым, што рабіў грымасы чатырохногаму сябру, высунуўшы пры гэтым язык. Сабака спачатку спакойна пaглядаў на дзіўныя паводзіны гаспадара, а затым не вытрымаў і схапіў яго за доўгі язык. Дзяжурныя хірургі стаматалагічнай паліклінікі налажылі няўдаламу сабакаводу больш як 20 швоў.

По матэрыялах друку падрыхтавала Вікторыя КЛЯНОВІК.

Ф.СП-1 Міністэрства сувязі Рэспублікі Беларусь

АБАНЕМЕНТ на газету **63850** (індэкс выдання)

ЗВЯЗДА Колькасць камплектаў

на 1998 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______ (паштовы індэкс) ______ (адрас)

Каму ______ (прозвішча, ініцыялы)

ПВ | месца | літар

ДАСТАВАЧНАЯ КАРТКА на газету **63850** (індэкс выдання)

ЗВЯЗДА

Кошт: падпіскі ______ руб.; пераадрасоўкі ______ руб. Колькасць камплектаў

на 1998 год па месяцах

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куды ______ (паштовы індэкс) ______ (адрас)

Каму ______ (прозвішча, ініцыялы)

ПОГЛЯД

«ЗАЯЦ» НА РАЗДАРОЖЖЫ

Ці варта чакаць, што беларускі рубель за некалькі дзён адновіць страчаныя пазіцыі?

У адпаведнасці з дырэктывай прэзідэнта Аляксандра Лукашэнкі, да 20 сакавіка валютны курс беларускага рубля павінен вярнуцца да той адзнакі, на якой ён быў у пачатку месяца. Варта нагадаць: у першых чыслах сакавіка наяўны долар у абменных пунктах Мінска каштаваў 44.000—45.000 беларускіх рублёў.

Наколькі рэальнае вяртанне, на якое, безумоўна, спадзяюцца мільёны беларускіх грамадзян, што паспелі ўжо адчуць першыя вынікі абвальнага падзення нацыянальнай валюты? Меркаваць пра гэта даводзіцца галоўным чынам па нядаўнім сумным вопыце расійскай фінансавай сістэмы. Калі ўвосень 1994 года расійскі рубель ураз патаннеў ажно на 30 працэнтаў (гэту падзею тады ахрысцілі «чорным аўторкам») — Крэмль і Цэнтральны банк РФ на працягу некалькіх дзён таксама зрабілі шэраг дынамічных крокаў, каб выправіць становішча, што пагражала нацыянальнай эканоміцы. На ўмацаванне рубля былі кінуты значныя валютныя рэзервы; сваёй пасады быў пазбаўлены ранейшы старшыня Цэнтрабанка Герашчанка, які некалькімі месяцамі раней дазволіў напампаваць эканоміку пустымі эмісійнымі грашыма, што ўрэшце і справакавала абвальнае падзенне рубля. Сёе-тое расійскім фінансавым уладам тады зрабіць удалося: да канца тыдня курс рубля змаглі падняць прыкладна на 10 працэнтаў, аднак на ранейшы, дакрызісны ўзровень расійскі рубель так і не вярнуўся.

Зразумела, гэта зусім не азначае, што менавіта такім будзе і сцэнарый «ліквідацыі наступстваў» беларускага валютнага крызісу. Наша фінансавая сістэма несувымерная з расійскай па маштабах. Каб умацаваць беларускі рубель і нават вярнуць яго на лютаўскія пазіцыі, патрэбны (па расійскіх мерках) не надта значныя рэзервы — размова ідзе, па некаторых звестках, пра некалькі сот тысяч долараў. Зусім не выпадкова, што ў крытычныя для беларускага рубля дні прэм'ер-міністр РБ Сяргей Лінг і старшыня Нацыянальнага банка Уладзімір Алейнікаў былі накіраваны ў Маскву, на перамовы з кіраўніком Цэнтрабанка Сяргеем Дубініным.

Скупыя афіцыйныя паведамленні наконт канкрэтных вынікаў гэтых перамоў маўчаць — і гэта нядобры знак. Хутчэй за ўсё, жаданага крэдыту ад Расіі дабіцца не ўдалося. Ускосна пра гэта сведчыць і нядзельная заява першага віцэ-прэм'ера расійскага ўрада Анатоля Чубайса, які ў тэлеінтэрв'ю праграме «Люстэрка» вельмі скептычна выказаўся пра эканамічную стратэгію беларускіх уладаў і папярэдзіў, што ў далейшым Расія мае намер пры крэдытаванні іншых краін не выходзіць за рамкі ўласнага бюджэту і выдаткоўваць буйныя сумы толькі тады, калі ўпэўненая ў іх вяртанні.

Наўрад ці варта ігнараваць у гэтай сітуацыі і палітычны фактар. Аляксандр Лукашэнка яўна ўмацоўвае свае пазіцыі на расійскай палітычнай сцэне. Патэнцыяльныя пераемнікі Барыса Ельцына, як і буйныя фінансавыя магнаты, сочаць за гэтым умацаваннем з трывогай і непакоем. Да прэзідэнцкіх выбараў у Расіі — крыху больш як два гады. І многімі ў Маскве Аляксандр Лукашэнка не без падстаў расцэньваецца як вельмі верагодны кандыдат на галоўную пасаду ў Крамлі.

Спосабаў нейтралізацыі небяспечнага канкурэнта многа. Адзін з іх — ігнараванне настойлівых просьбаў Мінска наконт фінансавай падтрымкі. Для расійскіх выбаршчыкаў, якія паспелі забыць, што такое чэргі ля абменных пунктаў, нарміраваны продаж прадуктаў харчавання, разгул інфляцыі, — відэакарцінка з Беларусі з адлюстраваннем нашых сумных эканамічных рэалій — намнога больш пераканаўчы аргумент, чым любыя масавыя акцыі беларускай апазіцыі ці крытычныя выпады супраць Аляксандра Лукашэнкі з боку расійскіх палітыкаў з дэмакратычнага лагера. Таму, на жаль, нам давядзецца рыхтавацца да не самага бязвоблачнага перыяду беларуска-расійскіх адносінаў.

Гэтыя ж прычыны прымушаюць сумнявацца ў тым, што беларускі рубель на працягу тыдня адновіць страчаныя пазіцыі. Сёе-тое, верагодна, зрабіць удасца, аднак разлічваць на поўнае вяртанне наўрад ці варта. На сённяшні дзень у Беларусі няма такіх рэзерваў валюты, якія б дазволілі гэтага дабіцца без дапамогі збоку. А чакаць дапамогі нам, на жаль, няма адкуль.

Валянцін ЖДАНКО.

СПРОБА ЗГВАЛТАВАННЯ СКОНЧЫЛАСЯ... ШПІТАЛІЗАЦЫЯЙ ВІНОЎНІКА

Амаль неверагоднае здарэнне адбылося днямі ў вёсцы Літвінава Асіповіцкага раёна.

У хату 60-гадовай мясцовай жыхаркі ўварваўся, зламаўшы дзверы, мужык з суседняй вёскі. Ён спрабаваў згвалтаваць жанчыну, але яна не адказала ўзаемнасцю 53-гадоваму «кавалеру» і пачала актыўна супраціўляцца.

Адчуўшы, што яму не адолець жанчыну, а можа і спалохаўшыся шуму, мужык вырашыў, пакуль не позна, уцякаць. Ён выбег у двор, але ўпаў, стукнуўся галавой аб камень і атрымаў... чэрапна-мазгавую траўму. Віноўнік здарэння шпіталізаваны, а людзі навокал справядліва кажуць: «Бог яго пакараў...»

Ілона ІВАНОВА.

Выпуск № 9 (397)

Рубрыку вядзе Мікалай ЧАХОЎСКІ

Пасяўны каляндар на 1998 год

	Красавік	Май	Чэрвень	Ліпень
«Забаронены» дні для пасадкі і перасадкі (маладзік, Вадалей)	20, 21, 26	17, 18, 25	13, 14, 24	10-12, 23
Неспрыяльныя дні для большасці культур (Авен, Блізняты, Леў, зыходзячы вузел)	1, 2, 5, 6, 22, 24, 25, 28, 29	2-4, 20-22, 26, 30, 31	16-18, 22, 23, 26, 27	13, 15, 16, 19, 20, 24, 25
Культура і яе біядынамічная формула	Найлепшыя дні для пасадкі і перасаджвання канкрэтных культур			
Базілік, маяран, размарын (2, Рак, Скарпіён, Казярог)	12	10, 11	6, 7	3-5, 8, 9, 31
Баклажаны, кабачкі, патысоны, гарбузы (2, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	10-12, 14	7-11	3-7	1-4, 31
Бручка, рэпа (3, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Казярог, Рыбы)	12-14, 17, 18	11, 15, 16, 19	11, 12, 15, 16	9, 14, 17, 18
Бульба, тапінамбур (3, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён. Стралец, Казярог)	13-18	11-16	10-12	9, 14, 17
Агуркі, кукуруза (1, Рак, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 30	1, 27, 28	25	31
Буракі (3, 4, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Казярог, Рыбы)	13, 14, 17, 18, 22, 23	15, 16, 19, 20, 23	11, 12, 15, 16, 20, 21	13, 14, 17, 18, 21
Гарох, фасоля (2, цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 10-12	7-11	3-7	1-5, 31
Кавуны (1, 2, Рак, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 12, 30	1, 10, 11, 27, 28	6, 7, 25	3, 4, 30, 31
Капуста (у т. л. цвятная), спаржа (1, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 27, 30	1, 27, 28	25	1, 28-31
Кветкі з насення (1, 2, Рак, Дзева, Шалі)	3, 4, 8-11, 30	1, 5-9, 27, 28	1-5, 28-30	1-5, 26-29
Кветкі з цыбулін (3, Цялец, Рак, Скарпіён, Казярог, Рыбы)	13, 14, 17, 18	15, 16, 19, 20	11, 12, 15, 16	13, 14, 17
***Кроп, фенхель** (1,2, Блізняты, Рак, Дзева, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 7-9, 28-30	1, 5, 6, 10, 26-28	1, 2, 6, 7, 25, 28, 29	3-5, 8, 26, 27, 30, 31
Морква, пастэрнак (на корань) (3, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	12-14	11, 19, 20	15, 16	13, 14, 17
***Памідоры** (2, Авен, Рак, Скарпіён, Стралец, Рыбы)	4, 12	10, 11	6-9	3-7, 31
Перац салодкі (2, Рак, Скарпіён, Стралец, Рыбы)	3, 4, 12	10, 11	6-10	3-7, 31
Пятрушка на зяленіва (1, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 30	1, 27, 28	25	1, 2, 28-31
Пятрушка на корань (3, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Казярог, Рыбы)	13, 14, 17-19	11, 15, 16, 19	11, 12, 15, 16	13, 14, 17
***Радыска** (3, Цялец, Шалі, Скарпіён, Стралец, Казярог, Рыбы)	13-18	12-15	11, 12	9, 13, 14, 17
***Рэдзька** (3, Авен, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён)	13, 14	11	17, 18	15-17
***Салата, шпінат** (1, Авен, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 27, 30	1, 27, 28	3, 25	1-3, 28-31
Сельдэрэй (4, 1, Цялец, Рак, Шалі, Скарпіён, Рыбы)	3, 4, 22, 23, 27, 30	1, 20, 23, 27, 28	20, 21, 25	1-3, 17, 18, 21, 28-31
Суніцы садовыя (клубніцы), рэвень (3, Рак, Скарпіён, Рыбы)	12-14	11, 19	15, 16	13, 14
***Цыбуля на пяро** (1,2, Авен, Скарпіён, Стралец, Казярог)	12	10-12	6-11	3-9, 31
Цыбуля на рэпку (3, Скарпіён, Стралец, Казярог)	13-18	11-16	10-12	—
***Цыбуля-парэй** (1, 2, Авен, Блізняты, Рак, Скарпіён)	1, 28-30	1, 10, 11, 26-28	6, 7	3, 4, 31
***Часнок** (2,3, Авен, Скарпіён, Стралец)	12-16	10-13	6-10, 17, 18	3-7, 15, 16, 31

Калі вашай культуры няма ў спісе, то ў выпадку караняплодаў і раслін, ядомай часткай якіх з'яўляецца корань, арыентуйцеся на бручку. А ў выпадку аднагадовых культур з ядомай надземнай часткай (сцябло, ліст, кветка, плод) — на кавуны. Вострыя травы лічыце па базіліку.

Прочырк азначае, што ў гэтым месяцы няма аптымальных дзён, садзіце ў любы дзень, акрамя «забароненага» і неспрыяльнага, але на абільны ураджай ужо не разлічвайце. Так, напрыклад, падзімовыя пасадкі цыбулі наўрад ці дадуць добры ўраджай у наступным годзе.

Зорачка (*) азначае, што гэтая культура асвоіла неспрыяльны знак задыяка і, значыць, шэраг неспрыяльных дзён для яе трапляе ў найлепшыя, так што гэта не апячатка.

Каляндар вам спатрэбіцца тры разы:

1) пры прарошчванні насення пры вызначэнні ўсходжасці,

2) пры замачванні насення для атрымання расады ці высадкі іх на градкі,

3) пры перасадцы расады ў адкрыты грунт.

У біядынамічнай формуле лічба азначае фазу Месяца (1— ад маладзіка да першай чвэрці, 2 — ад першай чвэрці да поўніка, 3 — ад поўніка да апошняй чвэрці, 4 — ад апошняй чвэрці да маладзіка), а затым пералічаны знакі задыяка; пад Месяцам у іх лепш за ўсё праводзіць пасадку і перасадку.

Як захаваць прадукцыю?

Нарыхтаваная на зіму бульба, морква і буракі выкінулі парасткі, ёсць гнілыя асобіны. Людзі пытаюцца, што рабіць.

Сапраўды, сёлетняя цёплая зіма ў лютым стварыла ўмовы для развіцця бульбы і караняплодаў. Усё заўчасна «прачнулася» і спрабуе расці і расці. Недзе вылез з зямлі нават часнок! І вось снег...

Не варта панікаваць. Прыроду не падманеш і не вельмі перахітрыш. Аб гэтым сведчаць сённяшнія сакавіцкія дні. Мароз і снег. Часнок сцішыўся ў сваіх радках пад снегам, каб вясною забуяць на поўную моц. Вось толькі з морквай, якую паспелі пасеяць пад зіму, можа атрымацца замінка. Карэньчык у яе слабенькі, рэчываў для развіцця ў самім насенні — «кот наплакаў». Расходуе свае пажыўныя прыпасы «ранняе дзіця» і... загіне. Тое ж самае, відаць, можа напаткаць і бурачкі. А вось пятрушка, кроп выстаяць!

Трэба быць асцярожнымі з ***бульбай***, якая пачала прарастаць. Самае важнае — адправіць яе ў халодную няволю — выставіць на балкон, калі на двары плюсавая тэмпература. Добра накрыць ад холаду, аберагаць ад сонца. Тыя карэньчыкі быццам заразілі ўвесь клубень... вясною. У ім (клубні) утвараецца саланін — яд для чалавека і хатніх жывёл. І самі гаспадары ўжо заўважылі: бульба не той вартасці, хутка чарнее пасля прыгатавання. Гэта і ёсць дзеянне саланіну. І зноў мы нічога вартага не прыдумаем, бо законы прыроды змяніць нельга.

Морква і ***буракі***, калі яны змешчаны ў пясок, адходаў не дадуць. «Панервуюцца» крыху і астынуць. Вядома, якасць будзе не тая, бо значная частка вітамінаў і іншых рэчываў страчана назаўсёды. Яны збеглі разам з карэньчыкамі і тым цяплом, якое нас напаткала. А яшчэ і з... доўгімі днямі захоўвання.

Як мага часцей аглядайце схованкі ***яблыкаў.*** Перабірайце, адкідваючы ўбок поўнасцю сапсаваныя і тыя з іх, якія былі побач. Яны ўжо «праглынулі» розную нечысць, заразіліся. На яблыках можна чакаць так званага «загару». Гэта нягода найбольш атакуе «бананавае». «Бойкен» і «беларускі сінап» устойлівыя да хваробы. Цяпер ці да канца сакавіка выкарыстаць «каштэлю». Тэрмін яе «жыцця» мінуў (да канца лютага). Настала чарга «беларускага малінавага», «спартана», некаторых іншых познезімовых сартоў.

Перапіска з чытачамі

Дачнікам Гомеля

Расада падсвечваецца лямпамі дзённага святла. Гэта «сістэма» мацуецца не бліжэй чым 0,5 метра ад скрынак. Увесь падаконнік і праём у пакой (вісяць гардзіны, розныя занавескі) у белых бліскучых прадметах для абіцця святла. Гэта можа быць белая эмаль, бялюткая папера, лепш за ўсё слюда.

Падсвечваць з такім разлікам, каб светлавы дзень доўжыўся не менш як 7-8 гадзін (памідоры, перцы). Для гэтага, скажам, у 6 гадзін раніцы ўключаем святло лямпы. Свеціць да 8.30 (Гомель). Пасля эстафету прымае сонца. Толькі яго прамыя промні здольныя навесці «парадак». Заходзіць сонца за суседні дом — расліны спяць.

Можна паспрабаваць іншы расклад. У 8-9 гадзін — сонца. У другой палове без перапынку — лямпа з адбітым святлом.

Івану ЗАСІНЦУ, *Ельскі раён.*

Паважаны Іван Іванавіч! Па пчалярству выдадзена столькі літаратуры, што можна і... заблудзіцца. Сярод аўтараў сталыя практыкі і вопытныя вучоныя. Кожны пчаляр павінен мець сваю бібліятэчку з трох-дзесяці кніг. Дорага? Але пчолы таго вартыя.

Мне здаецца, што вашы пчаліныя сем'і хварэюць на вааратоз. У вуллях жыве клешчык, які паразітуе на самой пчале. Ён вёрткі, спрытны, кемлівы. Нават калі пчала ляціць, скажам так, па мёд, гэты паразіт сядзіць на целе працаўніцы. Але магчыма і другая бяда. Вам трэба параіцца з вопытнымі пчалярамі ці пазваніць у сваё таварыства.

ЦІ НАБЫЛІ БРАШУРЫ?

Працягваецца продаж брашурак «Ураджайныя градкі» (газета «Для Вас»). Акрамя Мінска, дзе гэта работа добра пастаўлена ў магазінах «Сельгасхімія» (Чырваназорная, 8) і «Сельгаскніга» (праспект Скарыны), наша выданне ёсць у магазінах «Сельгасхімія» Гомеля, Гродна і Брэста, раённых і гарадскіх паштовых аддзяленнях Валожына, Навагрудка, Дзятлава, Карэліч, Талачына, Іванава, Шчучына, Іўя, Рагачова. Наведайцеся ў аддзяленні сувязі, спытайце ў паштальёнаў.

Можна заказаць выданні ў рэдакцыі. Але каштуюць яны даражэй, бо сёння вельмі дорага каштуе перасылка: 5500 рублёў — за адзін экземпляр і па 5000 рублёў — за два і больш экземпляраў (кожны).

У нас ёсць наступныя брашуры: **№ 17** *(як атрымаць тону памідораў і 500 кг бульбы з соткі, а яшчэ высокія ўраджаі перцаў, баклажанаў, фізалісу, тытуню)*; **№ 18** *(агарод па-замежнаму — ЗША, Англія, Чэхія)*; **№ 19** *(усё пра сад — пасадкі, угнаенні, абрэзка, прышчэпкі і г. д.)*; **№ 21** *(кветкі ля дома, здабыткі ўмельцаў)*.

З любога паштовага аддзялення на разліковы рахунак газеты «Звязда» вышліце перавод з указаннем нумароў брашур. Разліковы рахунак газеты такі: 3012210270016, код 739 у АКБ «Белбізнесбанк» г. Мінска. Адрас газеты: 220013, г. Мінск, вул. Б. Хмяльніцкага, 10А, «Звязда».

Разборліва ўкажыце зваротны адрас з індэксам, прозвішча, імя і імя па бацьку. Якія брашуры жадаеце набыць (нумары), паведамляйце ў верхняй і ніжняй частцы грашовага перавода. Як толькі прыйдзе перавод, адразу ж вышлем бандэроль.

Вышлю па пошце сартавыя вяргіні. Дашліце пісьмо з падпісаным зваротным канвертам для адказу.

Раіса НІКАНАВА, п/а Навасёлкі, 222838, Пухавіцкі раён.

Прапаную супертэхналогію па вырошчванню бульбы. Ад жадаючых набыць яе — падпісаны канверт.

Дзмітрый ПОЛАЦКІ, вул. К. Цэткін, дом 80-8 (тэлефон 6-27-92), 225710, г. Пінск.

Некалькі гадоў таму мяне запрасілі на сустрэчу з работнікамі культуры Іванаўскага раёна. У Мінск вяртаўся маршрутным аўтобусам, які ішоў з Лунінца. На вакзале заняў месца, пазначанае ў білеце. Сеў ля акна, а побач са мной уціснуўся малады хлопец. Праз некалькі хвілін да нас падышла сімпатычная дзяўчына і сказала: «Даруйце, калі ласка, маё месца...» — і назвала нумар месца майго суседа. У адказ хлопец паказаў свой квіток, на якім значыўся той самы нумар. Доўга не спрачаліся. Як толькі дзяўчына ўселася, я запытаў: «І часта так шанцуе?» — «Часта, — адказала яна. — Я ж — «панядзелак!» Па дарозе ў Мінск мая суседка расказала пра добры тузін неверагодных здарэнняў, якія літаральна на кожным кроку сыпаліся на яе. Дзяўчына была перакананая, што прычынай усіх дзівосаў быў дзень яе нараджэння — панядзелак.

Той выпадак прымусіў мяне звярнуцца да набыткаў культуры розных народаў свету і паспрабаваць упарадкаваць звесткі пра той ці іншых дзень або дату нашага нараджэння. Аказалася, што ў культуры існавала даволі складаная і разгаліваная сістэма ведаў, з якой нашы продкі суадносілі свае штодзённыя паводзіны. Кожны дзень тыдня меў сваю «партрэтную» характарыстыку. Ніжэй будуць прыведзены толькі некаторыя звесткі, якія, на мой погляд, і да сённяшняга часу не страцілі сваёй актуальнасці.

СІМВОЛІКА ДЗЁН І ДАТ У НАРОДНАЙ КУЛЬТУРЫ

ПАНЯДЗЕЛАК
(«цяжкі»)

Першы дзень тыдня, лічыцца цяжкім і нешчаслівым. Вядома некалькі версій адмоўнага стаўлення да гэтага дня. Адны людзі сцвярджаюць, што панядзелак — дзень цяжкага пахмелля пасля надзельнага святкавання. Іншыя спасылаюцца на тое, што пасля дня адпачынку не адразу хочацца брацца за справу. Аднак мушу сказаць, што гэтыя і аналагічныя ім версіі маглі быць прыдуманы прадстаўнікамі іншых (неславянскіх) народаў. Калі ў этнаграфічных крыніцах XIX ст. чытаеш, што на вяселлі за тры дні выпілі «аж тры літры самагонкі», то, думаецца, ад такой «дозы» наўрад ці павыміралі б беларускія мужыкі-асілкі. А па-другое, для селяніна было проста недапушчальна напіцца так, каб своечасова не пакарміць дзетак, не дагледзець гаспадарку: не прыбраць у хаце, не падаіць карову, не пакарміць свіней. Той, хто так абразліва гаворыць і піша пра наш народ, проста не ведае, якой вышыні і моцы быў у беларуса гонар за свой РОД. Былі і выключэнні, але ж яны не паказальныя.

Каб зразумець семантыку негатыўных адносінаў славян да панядзелка, трэба, відаць, паспрабаваць упісаць яго ў больш шырокі кантэкст аднародных з'яў, галоўнай рысай якіх будзе сімволіка пачатку: пачатку любой справы, пачатку года, пачатку сева, зажынак, родаў, радзінаў, вяселля, пачатку дня. Услухаемся, пра што гавораць прыказкі:

— Не пашанцавала зранку, не пашчасціць і ўвечары;

— Нарадзілася цялятка з плямкай — з плямкай і памрэ;

— Як сустрэнеш Новы год, такім ён і будзе.

У рускіх прыказках са слоўніка Ул. Даля выкарыстоўваецца іменна гэты алгарытм для ацэнкі панядзелка як ключавога моманту, які вызначаў жыццё чалавека (яго справы, паводзіны, гаспадаранне) на ўвесь наступаючы тыдзень.

Балгары таксама лічаць: калі ў панядзелак раніцай атрымаць грошы, то ўвесь тыдзень будзеш атрымліваць; калі ж аддаць іх, то ўвесь тыдзень вяртаць будзеш.

Надзвычайная важнасць моманту пачатку чаго-небудзь адлюстравана ў рытуалах, якія суправаджаюць будаўніцтва хаты, печы, улазіны (уваходзіны ў новы дом) або проста першае наведванне госцем новай хаты (напрыклад, пераступіўшы парог хаты, трэба сыпануць на падлогу жменю манет, каб у хаце заўсёды быў дастатак).

У шматлікіх працах па біяэнергетыцы падкрэсліваецца, што трэба абавязкова звяртаць увагу на паслядоўнасць сваіх дзеянняў у ранішні час, калі вы толькі прачнуліся і пачынаеце мыцца (спачатку толькі рукі, а затым ужо чыстымі рукамі твар і г. д.) або прыбіраць у хаце (напрыклад, ложак, на якім вы спалі, нельга прыбіраць адразу, няхай «астыне», а то можаце сябе «запячатаць»). А нагадайце, як мы рэагуем на нервовыя паводзіны нашых родных або калег па рабоце: «Ты што, сёння не з той нагі ўстаў?!» Пры гэтым маецца на ўвазе, што мужчына абавязаны ўставаць з правай нагі, а жанчына — з левай.

Калі да сказанага дадаць, што панядзелак — «мужчынскі» дзень, тады можна зразумець некаторыя асаблівасці сялянскага гаспадарання. Напрыклад, непажадана было садзіць курыцу на яйкі — маглі вывесціся адны пеўнікі. І наадварот, гэты дзень лічыўся спрыяльным для пасадкі фасолі, агуркоў і гарбузоў.

Ноч з панядзелка на аўторак лічыцца спрыяльнай для зачацця хлопчыка.

У XX ст. з'явіліся дадатковыя перасцярогі, звязаныя з гэтым днём: непажадана класціся ў бальніцу — доўга хварэць будзеш; народныя лекары таксама не раяць звяртацца па дапамогу ў гэты дзень, пачынаць лячэнне цяжкіх або задаўненых захворванняў.

На гэтым жа прынцыпе трымаецца і агульнавядомая выснова, сфармуляваная ў прыказцы *«У панядзелак нават цыган у дарогу не збіраецца, бо не пашанцуе»*. Гэта значыць, што чалавек, які ўсё жыццё вандруе па свеце, амаль кожны дзень у дарозе, і той трымаецца перасцярогі не рушыць з месца ў першы дзень тыдня. А што ўжо тады казаць пра селяніна-земляроба, які «прыкіпеў» да свайго лапіка і пакідае яго толькі тады, калі трэба паехаць на базар або кірмаш.

Сон, які прысніцца ў панядзелак, збываецца толькі для тых людзей, якія нарадзіліся ў гэты дзень.

АЎТОРАК
(«Радаўніца»)

Другі (второй — вторник) дзень тыдня, лічыўся адным з найбольш спрыяльных для пачатку важных, значных спраў. Можна смела адпраўляцца ў далёкую дарогу — абавязкова пашчасціць. Як і панядзелак (абодва «мужчынскія» дні), лічыцца спрыяльным для квашання капусты. Відаць, менавіта мужчынскі пачатак вызначаў станоўчыя адносіны да гэтага дня і прадказваў поспех у задуманай або распачынаемай справе, напрыклад:

— пайсці ў гэты дзень у сваты — не атрымаць «ад варот паварот»;

— калі ў гэты дзень адняць дзіця ад грудзей, то яно не будзе прасіць суслу;

— пачыналі сеяць яравыя культуры, садзілі курыцу на яйкі;

— чалавек, які народзіцца ў гэты дзень, пражыве доўгае і шчаслівае жыццё.

Разам з тым у асяроддзі славян існуе павер'е, якое папярэджвае: не пазычай ніколі грошай у аўторак — усё жыццё хапаць не будзе.

Аўторак на другім пасцявелікодным тыдні — Радаўніца, дзень памінання продкаў. Сон, які прысніўся ноччу ў аўторак, можа збыцца толькі праз 7—10 гадоў.

СЕРАДА
(«градавая»)

Трэці (сярэдні) дзень тыдня, «жаночы» дзень, якому адпавядае няцотны лік. У славян-хрысціян лічыцца нешчаслівым, посным днём, таму што якраз у сераду Іуда Іскарыёт здрадзіў Ісусу Хрысту і выдаў яго.

Серада на чацвёртым тыдні вялікага посту называецца «перапалавінне» — пост «ломіцца» папалам, пачынаецца яго другая палавіна.

Калі гэты дзень трапляў на «маладзіковую» фазу Месяца, то ён лічыўся спрыяльным для закладкі хаты або печы.

У сераду забаранялася пачынаць сяўбу, хадзіць у сваты, збірацца ў далёкую дарогу, бяліць печ, прасці.

Вядома нямецкая прымаўка, якая быццам бы прадказвае: парасяты, якія народзяцца ў сераду, прападуць.

На Палессі, каб засцерагчы пасевы ад граду, ушаноўвалі градавую сераду — першую пасля Сёмухі.

Сон, які прысніўся ў сераду, мае прарочае, прадсказальнае значэнне.

Славянскія знахары раяць у гэты дзень здымаць цяжкія нагаворы, закляцці, лячыць родавую гарачку.

У праваслаўных хрысціян поснай лічыцца не толькі серада, але і пятніца. Магчыма, гэтую акалічнасць падкрэсліваюць некаторыя прыказкі: «Чаго ты косішся, як серада на пятніцу», або «Надуўся, як серада на пятніцу».

У сераду забараняецца купаць дзяцей.

У сувязі з тым, што посных дзён два, то на Беларусі ўзнікла легенда пра тое, які ж з гэтых дзён лічыцца больш важным.

ЧАЦВЕР
(«чысты»)

Мужчынскі дзень, якому адпавядае цотная (парная) лічба.

Можна было ставіць на зіму капусту. Увогуле лічыцца самым спрыяльным днём для засолкі або квашання прадуктаў харчавання.

Забаранялася садзіць агародніну і саліць сала, бо дзень лічыўся «чарвівым».

Хадзілі па вёсцы і запрашалі гасцей на вяселле.

Каб вяліся грошы, пазногці трэба стрыгчы толькі ў гэты дзень.

У язычнікаў хутчэй за ўсё быў святочным, выхадным днём — накшталт нядзелі ў хрысціянскія часы.

Захаваўся рытуальны дыялог, які пацвярджае, што вяселлі даўней спраўлялі менавіта ў гэты дзень:

— Калі жаніцца будзеш?

— Пасля дожджыку ў чацвер!

Ушаноўвалі чацвер на Масленічным тыдні, чацвер перад Вялікаднем, чацвер на велікодным тыдні, чацвер перад Сёмухай.

Чацвер на Масленічным тыдні лічыўся днём Воласа (Вялеса) — бога — ахоўніка хатняй жывёлы, у гэты ж чацвер на высокі пагорак за вёскай вывозілі саламянае чучала, каб затым у нядзелю спаліць яго, аб'язджалі маладых коней.

У «чысты чацвер» трэба было пакупацца ў крынічнай вадзе на ўзыходзе сонца (пакуль воран сваіх дзетак не купаў), тады твар будзе чыстым і белым.

На Віцебшчыне ў «чысты чацвер», на ўвесь дзень на полі ставілі якінебудзь посуд з вадой. Гэта вада лічылася «святой» і валодала гаючымі якасцямі. Калі ж карова пачынала даіцца крывёю, то яе вымя трэба было абцерці змочанай у гаючай вадзе рукой.

У некаторых месцах хадзілі на могілкі ўшаноўваць продкаў (Наўскі Вялікдзень).

Шматлікія беларускія знахары сцвярджаюць, што любоўныя нагаворы (прысушкі) лепш за ўсё рабіць у чацвер.

Каб быць багатым на працягу года, трэба есці бліны ў чацвер на Масленіцы.

Звычайна ў чацвер спраўлялі зажынкі.

У англічан і немцаў лічыцца днём бога Грому (Dannerstag).

У некаторых касцёлах званы змаўкаюць апоўдні чацвярга на перадвелікодным тыдні і маўчаць да палудня нядзелі.

ПЯТНІЦА
(«Параскева»)

Жаночы дзень, якому адпавядае няцотны лік.

Самы спрыяльны дзень для пасадкі і праполкі цыбулі.

Не раілі ў гэты дзень вывозіць гной — мог апусцець хлеў, жывёла перастала весціся.

Вясной імкнуліся ў гэты дзень першы раз выгнаць карову ў поле.

Катэгарычна забараняецца стрыгчы пазногці, нельга заплятаць валасы ў касу, кажуць — будзе доўга балець галава.

Серада і пятніца ў праваслаўных хрысціян лічацца поснымі днямі. Аднак да посту ў пятніцу існуюць больш жорсткія патрабаванні, таму што ў адпаведнасці з евангельскай традыцыяй Ісус Хрыстос быў укрыжаваны менавіта ў гэты дзень. Тыя неймаверныя пакуты, які Ён пацярпеў за грахі чалавечыя, нарадзілі культ пакутніцы Параскевы Пятніцы (paragseue — грэч. «пятніца»), за хрысціянізаваным вобразам якой стаіць не сапраўды існаваўшая гістарычная постаць жанчыны, а легендарна-міфалагічнае ўвасабленне выключнага ў гісторыі чалавецтва дня. Евангельскі сюжэт стаў асновай узнікнення легенд пра Пятніцу, якая, з аднаго боку, дапамагае тым жанчынам, якія строга прытрымліваюцца хрысціянскіх канонаў, а з другога — можа жорстка пакараць тых, хто парушае этыкетныя прадпісанні звычаёвага права.

Культ Параскевы даволі пашыраны ў асяроддзі беларусаў, аб чым сведчаць шматлікія табу і прадпісанні. Напрыклад, жанчыны мыліся ў лазні толькі ў пятніцу. Даўней перад «дзядамі» (суботнім ушанаваннем даўно памёршых па мужчынскай лініі) адзначаліся «бабы» — ушанаванне радаводу па жаночым адгалінаванні.

У дзень Параскевы дзяўчаты хадзілі ў храм і прасілі ў святой сабе суджанага.

Калі доўгая засуха літаральна выпальвала ўсё навакольле, то жанчыны з малітоўнымі словамі звярталіся да сваёй апякункі Параскевы Пятніцы. Абрад прадзення ручніка-абыдзённіка, які асвячалі ў храме, а затым распускалі і даўжэзнай ніткай абыходзілі вакол вёскі, таксама выконваўся ў пятніцу.

Аднак гэта рабілася ў выключнай сітуацыі, а ў штодзённым жыцці існавала забарона прасці ў пятніцу, бо верылі, што святым «радзіцелям» вочы кастрыцай засыпле.

Калі ж маці нечакана забылася і пакупала дзіця ў пятніцу, то каб папярэдзіць магчымае пакаранне хваробай, яна звала да сябе суседку, перадавала ёй дзіця, а сама станавілася каля вакна ад вуліцы і чакала, калі суседка падасць ёй дзіця праз акно. Суседка ж не проста аддавала, а «прадавала» дзіця за капейку.

СУБОТА
(«радзіцельская»)

Жаночы дзень, якому адпавядае цотная лічба. Дзень ушанавання продкаў (мясаедныя дзяды — субота перад Масленкай, субота перад Сёмухай, «радзіцельская субота» — Восеньскія Дзяды, трэцяя субота пасля Пакроваў. Хутчэй за ўсё, спрадвечная пятніца — «бабы», субота — «дзяды» з цягам часу зліліся ў адзінае цэлае — «радзіцельскую суботу»).

Мужчынскі дзень у лазні.

Дзень, спрыяльны для ад'езду ў далёкую дарогу.

Распаўсюджана павер'е, што дзяцей лепш хрысціць у суботу; калі ў іншы дзень, то пражывуць кароткі век.

Балгары верылі, што чалавек, які нарадзіўся ў суботу, можа бачыць духаў сваіх продкаў.

Нашы народныя лекары раяць: у гэты дзень палячыце п'яніцу — пройдзе хвароба.

Лічыцца лёгкім днём, можа таму, што наперадзе была нядзеля — дзень адпачынку. У гэты дзень звычайна ўсе прыбіраюць у хаце. У суботу перад Вялікаднем фарбавалі яйкі. Вядома папярэджанне не пачынаць адказную справу ў суботу — нічога добрага з гэтага не атрымаецца. *Магчыма таму ў суботу не вянчаюць маладых у храме.*

НЯДЗЕЛЯ
(«Святая»)

Дзень «не для дзела», «ня-дзелай».

Дзень уваскрэсення Ісуса Хрыста.

Дзень пачатку вяселля (у старой традыцыі). Захавалася прыказка: «Вяселлю казала і качарга гуляць ад нядзелі да чацвярга».

Дзень правядзення кірмашоў.

Лічыўся магічным, а таму спрыяльным днём для выгану жывёлы ў поле, пачатку сяўбы, будаўніцтва хаты.

Забараняецца купаць дзяцей і мыць бялізну — будуць хварэць дамашнія.

Дзіця, якое нарадзілася ў нядзелю, валодае незвычайнымі здольнасцямі, яго нельга сурочыць, навесці іншыя хваробы.

Людзі, якія нарадзіліся ў гэты дзень, маглі «бачыць», дзе закапаны клад, таму што над кладам заўсёды свеціцца блакітны свет нябёсаў, але яго не ўсе бачаць.

Пажадана, каб маці з дзіцем упершыню выйшла з хаты ў гэты дзень

Янка КРУК.

36,6°

РАЙСКАЕ ГАЛАДАННЕ

Хачу падзяліцца сваім рэцэптам пахудзення — можа, камусьці спатрэбіцца. Тым больш, што ён не патрабуе нічога асаблівага, акрамя дакладнага выканання некалькіх нескладаных указанняў.

Худзець будзем з дапамогай яблыкаў. Я ўвогуле лічу яблыкі самай карыснай садавінай у свеце. Нездарма ад Евы яблык хавалі. І нездарма Ева ўсё ж яго паспытала.

Яблыкі трэба есці не проста так, а строга па графіку.

У першы дзень з раніцы з'ешце адзін яблык сярэдняй велічыні. Потым увесь дзень ешце, як елі звычайна. (Дарэчы, гэта галоўнае з майго метаду — заўсёды есці, як елі звычайна.) На другі дзень з'ешце два яблыкі: адзін — раніцай, другі — перад сном. На трэці дзень — тры (раніцай, у абед і ўвечары). Цяпер увага! На чацвёрты дзень зноў з'ешце два яблыкі, а на пяты — адзін.

Калі думаеце, што гэтым усё і скончыцца, — памыляецеся. На шосты дзень з'ешце два яблыкі, г. зн. зноў пачынаем паступова павялічваць колькасць з'едзеных яблыкаў. Давадзім гэту колькасць да сямі штук. Як дайшлі да сямі — на наступны дзень зноў з'ядаем шэсць штук, г. зн. пачынаем змяншаць колькасць на адзін.

Як дойдзеце да аднаго яблыка, з кожнага наступнага дня зноў пачынайце з'ядаць на адзін яблык больш. Толькі на гэты раз максімальную колькасць даводзіце не да сямі, а да дванаццаці. Пасля чаго зноў паступова змяншаеце колькасць з'едзеных яблыкаў і даводзіце яе да нуля.

Такім чынам, усяго курс галадання і ачысткі арганізма зойме ў вас трыццаць дзевяць дзён. Паўтарыць яго рэкамендуецца не пазней чым праз 1,5—2 месяцы. Усяго за год трэба будзе харчавацца згодна з маёй дыетай чатыры разы.

Звяртаю вашу ўвагу, што есці вам можна ўсё: ешце, як елі (толькі пастарайцеся спіртнога не ўжываць і не курыць), ні ў чым сабе не адмаўляйце. Але! Улічыце, што неабходную колькасць яблыкаў вам на працягу дня (натуральна, пакрысе, а не ўсё адразу) з'есці трэба абавязкова. Гэта і ёсць асноўны сакрэт маёй дыеты. Асабіста я такім чынам давяла сваю вагу з сямідзесяці васьмі кілаграмаў да шасцідзесяці трох. А больш мне і не трэба. І справа не толькі ў страчаных лішніх кілаграмах, у мяне і скура стала свяжэйшая, ды і ў цэлым стала намнога лепш выглядаць і адчуваю сябе цудоўна. І самае апошняе: бландзінкам раю есці зялёныя яблыкі, шатэнкам — жоўтыя, брунеткам — чырвоныя. Хоць не думаю, што вынік будзе дрэнным, калі пераблытаць колеры.

Е. СІМАКОВА. *«АиФ-Здоровье».*

Старонка Паўла Глобы

19 сакавіка, чацвер

Рэкамендацыі. Сёння трэба быць актыўным і рашучым ва ўсім: дзень патрабуе неадкладных дзеянняў. Спрыяльны час для пераходу на новае месца работы. Карысныя розныя групавыя заняткі. Можна даваць клятву вернасці, выконваць зарокі. У гэты дзень трэба быць абсалютна сумленным і правільным, нельга хлусіць. Можна адпраўляцца ў далёкую дарогу, пачынаць падарожжа. Пастарайцеся больш пабыць на свежым паветры, добра зрабіць пешую прагулку. Рэкамендуюцца ванны, душы, загартоўка.

Медыцына. Проціпаказаныя аперацыі і працэдуры, звязаныя з печанню, жоўцевым пузыром і бёдрамі. У гэты дзень старайцеся менш сядзець, каб не напружваць бёдры. Проціпаказаныя донарскія працэдуры і ўмяшанне ў крывятворную сістэму. Неабходна праводзіць кроваачышчальныя працэдуры, піць травяны чай, есці моркву, журавіны, буракі, рабіну, гранаты. Спрыяльны час для лячэння лёгкіх і бронхаў.

Падрыхтавана да друку спецыяльна для «Звязды» астралагічным цэнтрам «АРБА».

СЁННЯ

		Усход	Заход	Даўжыня дня
СОНЦА	Мінск –	6.21	18.16	11.55
	Віцебск –	6.11	18.06	11.55
	Магілёў –	6.10	18.05	11.55
	Гомель –	6.04	18.05	12.01
	Гродна –	6.33	18.33	12.00
	Брэст –	6.36	18.32	11.56

МЕСЯЦ **Апошняя квадра 21 сакавіка**

20-ыя месяцавыя суткі. З 22.57 Месяц — у сузор'і Стральца, да гэтага — у Скарпіёне.

ІМЯНІНЫ **Пр. Давіда, Канстанціна, Марка, Фёдара, Іраіды К. Кірыла, Эдварда**

НАДВОР'Е

Сёння ўдзень па рэспубліцы захаваецца воблачнае з праясненнямі надвор'е, па паўночнаму захаду невялікія ападкі, слабы галалёд. Тэмпература паветра ў Гомелі — каля нуля, Мінску, Віцебску, Магілёве — 0—2, Гродне — 1—3, Брэсце — 2—4 градусы цяпла.

У наступныя двое сутак воблачна з праясненнямі, 19-га месцамі кароткачасовы снег, 20-га ў паўднёва-заходняй палавіне рэспублікі ападкі. Тэмпература ўначы — 3—8, месцамі да 13 градусаў марозу, удзень — мінус 3 — плюс 2.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Савет Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйны нумар 1.

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220013, гор. Мінск, вуліца Б. Хмяльніцкага, 10-а, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 68-29-19; намеснікаў галоўнага рэдактара — 32-44-12, 32-14-25, 32-35-05; аддзелаў: інфармацыйна-аналітычнага — 32-38-02, 68-28-14, 68-29-68, эканомікі — 32-31-21, 68-29-68, палітыкі — 68-27-57, 68-28-64, культуры — 68-29-42, 68-28-27, сацыяльных праблем — 68-28-69, пісьмаў — 68-27-47, маралі і права — 68-28-51, міжнацыянальных адносінаў — 68-27-40, 68-28-69, журналісцкіх расследаванняў — 68-28-38, 68-28-72, знешнеэканамічнай дзейнасці — 68-29-44; аглядальнікаў па праблемах: навукі і адукацыі — 68-28-31, экалогіі і ліквідацыі вынікаў Чарнобыля — 68-28-36; уласных карэспандэнтаў: у Гродне — 33-25-29, Гомелі — 53-13-92, Баранавічах — 7-26-02, Магілёве — 31-13-75, Паставах — 26-562; бухгалтэрыі — 32-22-03; даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-04-52, 32-31-98. ФАКС: 68-27-79. E-mail: daily@zwyazda.belpak.minsk.by. http://www.zvyazda-daily.minsk.by.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». Мінск, праспект Ф. Скарыны, 79.
Тыраж 84 902. Індэкс 63850.
Зак. № 1476.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 20.15.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12